

LUNDS
UNIVERSITET

Hemlöshet och rätten till staden

Ett planeringsperspektiv

Homelessness and the right to the city

Shirine Lari

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
1.2 Syfte och frågeställningar.....	4
1.3 Disposition.....	5
1.4 Bakgrund	6
1.4.1 Hemlöshet	6
1.4.2 Hemlöshet i Malmö	6
1.4.3 Malmö Stad – Visionen	7
1.4.4 Inkluderande och exkluderande design.....	7
1.4.5 Andra länder	8
1.5 Avgränsning	9
1.6 Metod och Material	10
1.6.1 Samtalsintervjuer	10
1.6.2 Population och urval	11
1.6.3 Observation	12
1.6.4 Problem.....	13
1.6.5 Diskussion av källor.....	13
2 Teori	15
2.1 Rätten till staden – Teorin som myntades av Henri Lefebvre	15
2.2 Rätten till staden – David Harvey.....	16
2.3 Rätten till staden och hemlöshet	18
2.4 Mjuka metoder av exkludering	19
3 Empiri.....	22
3.1 Intervju: före detta hemlös, Nils	22
3.2 Intervju: Sjuksköterska på Stadsmissionen.....	23
3.3 Intervju: Kurator på Stadsmissionen.....	25
3.3.1 Sammanfattning av intervjuer	26
3.4 Observation	27
3.4.1 Entré	27
3.4.2 Värnhemstorget	28
3.4.3 Centralstationen.....	28
3.4.4 Observation av offentliga toaletter.....	30
4 Diskussion	33
4.1 Rätten till staden:	33

4.2 Rätten till staden och hemlöshet	34
4.3 Svenskt sammanhang	35
4.4 Kritiskt perspektiv	37
5 Slutsats	39
6 Kommentar	40
7 Sammanfattning	41
8 Källförteckning	42
8.1 Elektroniska källor	42
8.2 Litteratur	43
Bilaga 1	44
Intervjuguide: anställd på Stadsmissionen	44
Tema 1: Stadsmissionen som arbetsplats	44
Tema 2: Arbetet med de hemlösa	44
Tema 3: De hemlösas situation ur ditt perspektiv	44
Bilaga 2	45
Intervjuguide: före detta hemlös	45
Tema 1: Din bakgrund	45
Tema 2: Att vara hemlös i Malmö	45
Tema 3: Framtiden	45

1 Inledning

Med anledning av den ökande hemlösheten i Sverige har jag valt att skriva min uppsats med utgångspunkt ur de hemlösa människornas rätt till staden. Detta kopplar jag sedan till hur planeringen av stadens offentliga rum påverkar de hemlösa som spenderar stora delar av sin dag i stadens offentliga miljöer samt hur visionen för Malmö Stads utveckling ser ut samt hur detta kan påverka de hemlösas situation. Intresset för detta ämne uppkom i samband med att jag läst tidningsartiklar som berört ämnet hemlöshet och som även lyft fram exempel på olika typer av exkluderande planering i länder som England, USA och Kina. Detta ledde till en nyfikenhet kring att ta reda på om detta fenomen även existerar i Sverige. Detta eftersom exkluderande planering verkar vara en global trend och något som har blivit allt mer vanligt, exempelvis i form av gated communities. Denna typ av planering är väldigt viktig då den kan påverka människorna tillvaro och existens i staden samt att den kan inverka på hur människor rör sig och väljer att befinna sig samt vilka delar av staden som är tillgängliga för allmänheten.

Med anledning av detta anser jag att planeringen av stadens offentliga platser relaterat till hemlöshet är ett mycket tänkvärt och intressant ämne ur ett samhällsgeografiskt perspektiv då det behandlar plats och rum i staden samt dess utformning och vilka konsekvenser detta har för stadens invånare och användare. Vidare att det även är relevant i förhållande till ovanstående att beslut kring objekts placering i de offentliga rummen kan påverka känslor om välkommenhet, tillhörighet och en känsla av att ha rätten till staden. Utifrån ett samhällsgeografiskt perspektiv är det främst intressant att undersöka vilka rumsliga förändringar som kan göras för att antingen bidra till att inkludera gruppen hemlösa eller exkludera dem. Detta är även av vikt att undersöka i förhållande till vem som har rätten till staden. Inom stadsplanering tenderar man att se till det allmänna bästa för att skapa en miljö som de flesta känner trivsel i. Det är därför intressant att undersöka hur stadens planering och dess fysiska strukturer påverkar en marginaliserad grupp som hemlösa, i deras vardag.

Temat för min uppsats är alltså hemlöshet och planering, vilket jag kommer att undersöka utifrån Henri Lefebvres och David Harveys teorier om rätten till staden. Årets kartläggning av Malmö Stad visar att antalet hemlösa ökar och den största anledningen till varför ett stort antal malmöbor står utan bostad är bostadsbristen. Den störst ökande gruppen utgörs av dem som är mellan 19-24 år samtidigt som det allmänna antalet hemlösa har ökat från förra årets 973 till 1142 personer år 2014. Enligt Malmö Stads kartläggning flyttar de flesta hemlösa runt mellan olika tillfälliga boenden så som vandrarhem, hotell, dygnsboenden samt bor i andrahandslägenheter. Samtidigt som Malmös befolkning växer byggs det inte tillräckligt många hyreslägenheter. Dessa behöver dessutom ha en rimlig hyresnivå för att kunna lösa problemen med bostadsbristen för att det ska vara till hjälp för de hemlösa. (Malmö Stad 1, 2014)

1.2 Syfte och frågeställningar

Mitt syfte med denna uppsats är att ta reda på huruvida fysiska strukturer i Malmö Stads offentliga rum utesluter hemlösa människor ur stadens offentliga rum. Detta vill jag undersöka ur de hemlösas perspektiv för att ge stadsplaneringen en ytterligare dimension då den ofta utgår ifrån det allmänna bästa och jag anser det av värde att betrakta staden ur en marginaliserad grupps perspektiv. Detta för att utreda om alla grupper faktiskt har samma rätt till staden eller om vissa grupper utesluts på grund av stadsplaneringens utformning av staden. Jag kommer att utgå ifrån Henri Lefebvre och David Harveys teorier kring rätten till staden samt utifrån andra teorier kring stadsplanering. Min frågeställning är:

- Utesluter fysiska strukturer de hemlösa ur Malmös offentliga rum?

För att konkretisera denna frågeställning samt för att besvara den använder jag mig även av en underfråga som en hjälp för att kunna besvara huvudfrågan. Denna är:

- Vad kan dessa strukturer utgöras av?

1.3 Disposition

Uppsatsen inleds med att läsaren får en bakgrund till problemet som undersöks, dels statistik men även en del exempel på de trender inom stadsplanering som gett inspiration till denna uppsats för att ge läsaren en kontext. Därefter övergår jag till den teoretiska delen där jag redogör för hur begreppet rätten till staden myntades av Henri Lefebvre och hur det sedan har vidareutvecklats av bland andra David Harvey m.fl. Under denna teori tas även andra relevanta teoribidrag med som belyser andra planeringsteoretiska aspekter av hemlöshet i staden samt hur stadens planering kan användas för flera syften. Min empiriska undersökning utgörs av tre intervjuer varav en är med en före detta hemlös. I analysen kopplas sedan teori och empiri samman för att kunna besvara mina frågeställningar i slutsatsen.

1.4 Bakgrund

1.4.1 Hemlöshet

Det finns olika förklaringar till hemlöshet, dessa kan vara individorienterade förklaringar samt strukturella förklaringar. De individbaserade förklaringarna inkluderar personliga omständigheter så som svaghet, mentala problem, missbruk, problem med familjen, misshandel osv. De strukturella faktorerna inkluderar istället saker som hur statens resurser organiseras och fördelas, kriser i välfärden, arbetslöshet, ökande fattigdom och brister i socialpolitiken. (Swärd, 1999)

De typer av bostadsformer som finns tillhands för hemlösa är den vanliga bostadsmarknaden och andrahandsmarknaden där myndigheter ansvarar för och hyr ut till personer som behöver hjälp att få hyreskontrakt - detta sker dock på vissa villkor. Vidare finns olika typer av hotell, motell och andra boendeformer för hemlösa som drivs av myndigheter eller frivilligorganisationer. Denna typ av boende är väldigt kortsiktig. Det finns även olika typer av vårdboenden där de hemlösa kan få behandling av olika slag. Slutligen finns det också de som sover utomhus. Det vanligaste är att hemlösa cirkulerar mellan dessa olika boendeformer men gemensamt är att ju längre en person befinner sig i hemlöshet, desto svårare blir det att komma ur den. Lång hemlöshet leder även vidare till en rad problem som i det långa loppet utgör ytterligare barriärer som gör det svårare att ta sig ur hemlösheten, exempelvis svårigheter att behålla och sköta ett jobb. Fast arbete är något många hyresvärdar kräver för att hyra ut boenden. (Swärd, 1999)

1.4.2 Hemlöshet i Malmö

I dagens Sverige har hemlösheten ökat samtidigt som antalet uteliggare har minskat. De som inte är uteliggare pendlar mellan de olika typer av boendeformer som nämns ovan. Orsaken till denna ökning är inte en följd av sociala, psykiska eller missbruksproblem utan bristen på bostäder. Av de 1142 hemlösa som kartlades år 2014 är det 23 personer som är uteliggare. (Malmö Stad 1) De senaste 10 åren har Malmö Stad lagt mer än en miljard kronor på olika typer av tillfälliga boendelösningar för de hemlösa eller andra behövande. Det underliggande problemet är att det saknas bostäder och det som är problematiskt med denna är att socialtjänsten, som är ansvarig för de hemlösa, inte kan ordna bostäder då det inte är deras ansvarsområde. Problemet med bristen på bostäder är också att det finns en grundtanke om att de hemlösa måste förtjäna sitt boende. Detta sker i en trestegsmodell där exempelvis nykterhet kommer före boende. (Mikkelsen, 2014) Dock menar Marcus Knutagård, som är forskare på Socialhögskolan i Lund, att boendet bör komma först då det är boendet som leder till trygghet. Tryggheten i sin tur

kommer att leda till nykterhet och därmed är ett boende viktigt för att kunna uppnå nykterheten i första hand. (Mikkelsen, 2014)

Vidare gick MKB, (Malmös Kommunala Bostäder), med 200 miljoner kronor i vinst förra året. Trots detta uppfördes endast 28 nya bostäder. En del av problematiken med bostadsbristen är att det inte är socialtjänstens uppdrag att lösa bostadsbristen utan det problemet måste flera aktörer samarbeta med för att lösa. (Mikkelsen, 2014)

1.4.3 Malmö Stad – Visionen

Malmö har tidigare genomgått en kris då befolkningmängden sjönk samtidigt som det fanns många arbetslösa. De senaste 15 åren har stadens utveckling varit positiv och man arbetar nu för att på sikt skapa en stad med fokus på kunskap, kreativitet och upplevelser. (Malmö Stad 2, 2014:16) Enligt den nya översiktsplanen för Malmö stad är målet att Malmö ska vara en attraktiv stad för boende, olika verksamheter och besökare. Översiktsplanen understryker även Malmös roll i regionen och att Malmös befolkning de senaste åren har vuxit kraftigt. Därför vill man arbeta för att förtäta den yta som redan är bebyggd samt arbeta för att skapa platser för handel genom butiker och restauranger. Syftet med detta är att öka rörelse och folkvimmel för att skapa mötesplatser samt att närheten till allt ska förbättras genom kollektivtrafik, gång och cykeltrafik. (Malmö Stad 2, 2014:9) Genom att förtäta Malmö Stad ska detta generera en större koncentration av människor vilket har god påverkan på näringslivet i form av innovation och ekonomisk tillväxt. Målet är att Malmö ska vara en stad som är kännetecknad av idéutbyten, öppenhet och flexibilitet för att på så sätt generera ekonomisk tillväxt. (Malmö Stad 2, 2014:6)

1.4.4 Inkluderande och exkluderande design

I ett radioprogram (SR) uppmärksammades fenomenet med exkluderande design. Där menar man att detta är en global trend. Denna typ av design kan utgöras av exempelvis spikar i marken, sluttande bänkar eller bänkar mer ett flertal armstöd som gör det omöjligt att ligga på dem. Den typ av bänkar som har flera armstöd motiveras genom att de ska vara till för att funktionshindrade ska ha lättare för att ta sig upp från dessa. (SR, 2014)

Faktum är att möblemang och planering kan styra hur människor rör sig och vad de befinner sig samt deras beteende. Exempelvis kan värme i en busskur innebära att det känns trevligt att sitta där och vänta men det kan också innebära att hemlösa lägger sig där för att sova. Borttagandet av den värmen leder då till att platsen inte känns lika trevlig eller välkomnande och på så sätt uppmuntrar man inte till att människor ”hänger” på offentliga platser. Något annat som också blivit allt mer vanligt är bristen

på möblemang i offentliga miljöer så som torg eller stationer som blir allt mer rena och avskalade ytor. Detta leder till att det inte går att stanna upp eller vila när man är ute och rör på sig i det offentliga rummet. (SR, 2014)

I samma radioprogram intervjuas även Roland Atkinson, doktor i sociologi vid Yorks universitet. Han menar att denna typ av planering är en växande urban och global trend. Denna trend, menar han, hänger ihop med att de offentliga rummen i staden blir allt mer kommersialiserade och att de med andra ord blir platser som endast välkomnar dig om du konsumerar pengar. En sådan trend och längtan efter ett attraktivt stadsrum innebär en kontroll över rummet och vem som vistas där. Det är även exempel på hur städer formges för att vara till nytta för en viss del av befolkningen, dock är det även så att detta fenomen samtidigt stänger ute andra grupper ur staden, exempelvis missbrukare, tiggare, hemlösa eller andra som verkar störa den perfekta bilden av staden. (SR, 2014)

1.4.5 Andra länder

Denna problematik inom stadens planering förekommer inte endast i Sverige. Andra exempel på exkluderande planering har bland annat uppmärksammats i London. Exempelvis finns det på vissa platser spikar i marken för att förhindra att hemlösa lade sig ner för att sova utanför porten. Detta kan då ses som ett sätt att utesluta och styra de hemlösa bort från vissa platser. Ett annat exempel på hur denna trend existerar i andra

länder är hur man i Kina får betala med mynt för att sitta på vissa bänkar. Om man sitter för länge skjuts det upp piggar på ett obehagligt sätt. Detta jämförs i ovan nämnda radioprogram med en upprensning av det offentliga rummet och jämförs även med utrensning av skadedjur. I radioprogrammet menar man att en del av denna nya trend är att man måste betala för att få ta del av det offentliga rummet. (SR, 2014) Detta är alltså några exempel på olika typer av exkluderande design i staden och vad den har för effekter. Det finns även exempel på motsatsen till denna typ av design, nämligen inkluderande design. Detta kan ta sig uttryck i form av skydd som sitter fast på bänkar.

1.4.5.1 Bänk som har ett uppfällbart skydd mot dåligt väder. Ett sätt att möjliggöra en vardag i det offentliga rummet. (Google, 2015)

1.5 Avgränsning

Hemlöshet är ett problem i hela Sverige. I denna uppsats undersöks hemlöshet på lokal nivå inom fallstudien av Malmö Stad med utgångspunkten att undersöka hur det ser ut i Malmö. Dock använder jag mig även av exempel från andra länder för att placera problemet i en global kontext och för att ge läsaren bakgrundsinformation kring hur motsvarade fenomen kan se ut på andra platser.

Den ämnesmässiga avgränsningen är alltså hemlöshet med fokus på den typ av hemlösa som ibland i folkmun benämns som uteliggare. Hemlöshet är ett väldigt brett begrepp som kan innefatta en mängd olika situationer och är därför svårt att definiera. Det är endast en liten del av de hemlösa sover utomhus, andra sover på härbärgen och andra saknar enbart fast boende. (Swärd, 1999) I denna uppsats utgår jag ifrån personer som själv definierar sig som hemlös i bemärkelsen att de spenderar stora delar av sin dag i staden i avsaknad av ett fast boende och därmed använder Malmös offentliga rum som sitt vardagsrum.

I denna uppsats behandlas den typ av fysisk stadsplanering som på olika sätt inkluderar eller exkluderar hemlösa personer i staden. Denna typ av planering återfinns även i sammanhang då de inkluderar eller exkluderar äldre, funktionshindrade eller kvinnor. Dock fokuserar alltså denna uppsats på att undersöka huruvida fysiska strukturer i Malmös offentliga rum inkluderar eller/och exkluderar de hemlösa. Med det offentliga rummet avses i denna uppsats platser i staden som exempelvis torg, tågstationer, busshållplatser, varuhus, parker och liknande.

1.6 Metod och Material

Den undersökningsteknik jag har valt att använda mig av för att besvara mina frågeställningar är kvalitativ metod och mer specifikt samtalsintervjuer som även kompletteras av en observation. Jag genomförde observationen för att kunna fotografera de planeringselement som kommit på tal i intervjuerna. Inledningsvis var meningen att jag skulle genomföra en stadsvandring med en av mina före detta respondenter. Då denne ställde in intervjun fanns det tyvärr ingen möjlighet att genomföra stadsvandringen. Jag bestämde mig då för att endast observera de aspekter som tagits upp under intervjuerna för att inte påverka mina observationer eller resultaten av uppsatsen.

Vidare har jag, för att besvara mina frågeställningar även använt mig av teorier kring rätten till staden med fokus på Henri Lefebvre samt David Harvey med flera för att skildra hur rätten till staden har sett ut och ändrats över tid. Jag har sedan kompletterat detta med exempel på exkluderande planering kan se ut för att kunna utreda huruvida detta existerar i Malmö stad.

1.6.1 Samtalsintervjuer

Fördelarna med att använda sig av samtalsintervjuer är att dessa fungerar som en konversation. Jag har mer specifikt använt mig av semistrukturerade intervjuer vilket innebär att jag har förberett frågor men låter samtalet flyta på i den riktning som respondenten tar den. Detta är en vanlig metod inom samhällsvetenskapen och passar mitt ämne väl eftersom mina respondenter har mer kunskap och erfarenhet av de frågor och den problematik och de får därför agera experter inom ämnet. Att använda sig av samtalsintervjuer har fördelen att denna metod kan bidra till att öka förståelsen för komplexa beteenden, upplevelser och åsikter.

Detta är en användbar metod då man vill undersöka frågor som kan vara mycket känsliga eller personliga. (Longhurst, 2009) Svårigheterna med att använda sig av samtalsintervjuer är att det är viktigt att vara medveten om att det kan finnas problem i form av maktrelationer eller andra etiska problem. Andra nackdelar är att samtalsintervjuer är mycket tidskrävande i fråga om förberedelse, inbokning av möte, själva intervjun samt transkribering och analys av intervjun (Longhurst, 2009).

I mitt upplägg förberedde jag frågor genom att dela upp dem i teman. Jag inledde med mer allmänna och lätta frågor för att sedan övergå till de lite mer djupgående och ibland känsliga frågorna. I intervjuerna använde jag mig av öppna frågor så som: ”vad hände då? Hur gick det till och hur kände du då?” för att möjliggöra för respondenterna att styra samtalet för att komma åt just deras kunskaper och erfarenheter (Esaiasson et al., 2012:264).

Intervjuerna med kuratorn och sjuksköterskan hölls i Stadsmissionens lokaler på deras respektive kontor. Vidare intervjuade jag den före detta hemlösa personen på Faktums

kontor, det vill säga dennes arbetsplats. Detta gjorde jag för att kunna hålla intervjuerna i lugn och ro samt för att mina informanter skulle känna sig bekväma i sin omgivning.

1.6.2 Population och urval

För att finna intervjupersoner kontaktade jag först Stadsmissionen med förhoppning om att de kunde fungera som en gatekeeper för mig och introducera mig till en hemlös eller före detta hemlös som var villig att berätta om sin situation och sin koppling till de offentliga rummen i staden. Tyvärr var detta inte möjligt då Stadsmissionen hänvisade till integritetsaspekten av detta då de som söker sig till deras verksamhet befinner sig i en utsatt situation samt är beroende av Stadsmissionens hjälp.

Jag bestämde mig då för att ta kontakt med de hemlösas tidning, Faktum. Min tanke kring detta var att de som arbetar där själva har tagit ett aktivt val och är Faktums representanter utåt. Jag fick då kontakt med ansvariga på Malmös kontor och gick dit för att observera och försöka etablera kontakt med deras försäljare. Detta visade sig vara svårare än väntat då alla deras försäljare inte är hemlösa samt att vissa som var hemlösa hade olika typer av andra problem, exempelvis missbruk vilket jag bedömde var ett problem för tillförlitligheten i våra intervjuer. Vidare berättade de på faktum att vissa som varit hemlösa tidigare inte ville prata om detta då det var ett mycket känsligt ämne.

De kriterier jag använt för att finna hemlösa personer som varit lämpliga för intervju är att dessa skulle vara hemlösa i bemärkelsen att de spenderar stora delar av dagen i stadens offentliga rum. Vidare skulle dessa personer vara villiga att ställa upp på intervju samt en kortare stadsvandring samt ej vara påverkade av alkohol eller droger. Det var svårt att finna någon som befunnit sig i denna situation då det dels inte finns många ”uteliggare” av Malmös hemlösa samt att denna person inte skulle ha missbruksproblem i dagsläget.

Jag fick inledningsvis kontakt med två före detta hemlösa män som var villiga att ställa upp på intervju. Tyvärr var det endast en av dessa som senare ställde upp på intervju på grund av personliga problem. Jag fick även kontakt med sjuksköterskan samt kuratorn på Stadsmissionen och jag upplevde att mina respondenter var väl lämpade att besvara frågorna jag ställde. Kuratorn och sjuksköterskan på Stadsmissionen hade arbetat där under en längre tid och var väl förtrogna med arbetet och arbetsuppgifterna. De träffar hemlösa personer dagligen och hjälpte dem med diverse olika saker. Vidare upplevde jag att de hemlösa jag intervjuade var mer eller mindre pålitliga och därmed mer eller mindre lämpade att delta i undersökningen. Konsekvenserna som detta fick var att jag ibland var tvungen att utveckla och förklara mina frågor närmare på ett sätt som stundtals gjorde dem ledande samt att jag upplevde att några av respondenterna kryddade sina upplevelser eller historier. Samtidigt ville jag inte heller förminska deras upplevelse eller på något sätt få dem att känna sig ifrågasatta. Jag har därför i efterhand under min bearbetning av intervjuerna arbetat extra mycket med dessa passager.

Vid transkribering överförs talspråk till skrift och det är då viktigt att notera pauser, tonläge samt olika sätt att uttrycka sig för att fånga samtals karaktär. Även att återge betydande citat från informanter blir lättare när intervjun är transkriberad. Det citat som återfinns i texten är korrigerade till skriftspråk för att ge ett bättre flyt till texten samt att ge en bättre förståelse för läsaren.

1.6.3 Observation

Observation som metod innebär att forskaren är på plats och observerar en plats eller ett fenomen. Denna typ av metod är lämplig då det man vill studera är processer eller strukturer som kan vara svåra att se (Esaiasson et al., 2012:303).

Hemlösa är inte en grupp som står i fokus i stadens planering och omnämns inte särskilt ofta i dessa sammanhang, det är därför svårt att, endast genom planprogram eller liknande, utläsa huruvida det finns viss planering som verkar för att inkludera och/exkludera olika grupper i samhället, i detta fall hemlösa. Med anledning av detta anser jag att observation är en lämplig kompletterande metod till mina samtalsintervjuer eftersom stadsplanerings syften ibland kan vara väldigt klara men samtidigt svåra att se för gemene man. Det är även en lämplig metod då man vill studera sådant som inte är självklart för respondenterna att berätta om i intervjuerna vilket jag anser passar väl in i detta fall. (Esaiasson et al., 2012:304)

Nackdelen med observation som metod är att det uppstår validitetsproblem. Hur vet man egentligen vad det är man ser? De riktlinjer som finns i det fallet är att utgå ifrån att endast sådant som skulle kunna uppfattas likadant av andra personer kan anses vara data. (Esaiasson et al., 2012:314) Problemet kan även uppstå om man endast använder sig av observation som metod eftersom det då kan bli svårt att till fullo förstå vad som sker under observationen. Den information som samlas in kan då behöva kompletteras med andra metoder för att kunna klargöra vad som är data. Det är även problematiskt för mig som forskare att studera staden och dess planering ur mitt eget perspektiv och försöka bedöma huruvida det existerar inkluderande eller exkluderande planering, detta eftersom jag aldrig själv har varit hemlös och därför inte kan svara på hur staden uppfattas av någon som har stadens offentliga rum som sitt hem. Med anledning av detta valde jag att endast observera och bekräfta de aspekter av stadsplaneringen som mina respondenter tagit upp under intervjuerna samt huruvida dessa faktiskt går att hitta och se i staden.

För att observation som metod ska fungera är det viktigt att isolera undersökningsområdet. Helt optimalt är om undersökningen pågår exempelvis på en arbetsplats eller liknande. (Esaiasson et al., 2012:309) Trots detta har min observation genomförts på en större yta, detta eftersom det är svaren från mina respondenter som styr var min observation kommer att ske.

Det jag har försökt undvika i denna del av undersökningen är att själv försöka sätta ord på känslor och stämningar och placera ut dem i rummet. Detta överlåter jag till respondenterna i mina intervjuer som jag kommer att ha innan observationen. Detta för att undvika att lägga orden i mun på respondenterna så att dessa säger det som de tror att de förväntas säga under intervjun. (Esaiasson et al., 2012:314) Min roll som observatör har varit deltagande observatör med relativt kort kontakt med undersökningsområdet. Mina avsikter har varit öppna från början men miljön bör vara opåverkad eftersom jag inte i förväg vet var i staden undersökningen kommer att genomföras. (Esaiasson et al., 2012:306)

1.6.4 Problem

De problem som uppstått under min undersökning är svårigheten att faktiskt hitta någon hemlös att intervjua. Den ursprungliga planen var att använda Stadsmissionen som en gatekeeper och på så sätt få kontakt med hemlösa genom dem. Det visade sig dock vara så att de inte förmedlar den typen av kontakt varför jag var tvungen att tänka om. Jag vände mig då till tidningen Faktum och fick genom deras kontor i Malmö kontakt med två före detta hemlösa som kunde tänka sig att berätta om sin situation. Svårigheten låg i att hitta någon som uppfyllde de olika kriterier som jag använde mig för att finna rätt personer. Jag fick slutligen tag på två före detta hemlösa personer varav den ene hade varit missbrukare och hemlös i ca 4 månader och den andre hade varit hemlös i ca 4 år. Som tidigare nämnt blev det tyvärr så att en av mina respondenter ställde in intervjun på grund av personliga problem. Detta belyser problematiken som finns med att undersöka detta ämne. Under arbetet med denna uppsats fick jag flertalet gånger uppleva osäkerheten och instabiliteten som vissa av dessa personer lever med vilket även påverkade min tidsplan och min metod för undersökningen. Det har metodmässigt varit svårt att angripa denna undersökning då den ursprungliga tanken har fått omprövas flera gånger.

Utöver mina intervjuer med de före detta hemlösa intervjuade jag även nyckelpersoner på stadsmissionen, en sjuksköterska och en kurator, för att få en mer allmän bild av hur arbetet med de hemlösa fungerar, hur det påverkar dem och för att få en inblick i vilka problem som brukar vara vanliga bland de hemlösa. Jag kände att dessa intervjuer gav mig en bra allmän bild av hemlösheten i Malmö samt att den satte övrig information i en kontext. Nackdelen med att använda sig av dessa två nyckelpersoner var dock att båda arbetar under tystnadsplikt och därför kanske undvek att berätta saker som de annars kanske hade gjort. Jag kände dock inte att samtalen blev lidande av detta.

1.6.5 Diskussion av källor

Inspirationen till denna uppsats fick jag från tidningsartiklar från tidningen Sydsvenskan vilken jag bedömer vara en pålitlig källa, även om det kan vara bra att tänka på dess eventuella politiska inriktning. Jag har även använt mig av en del elektroniska källor så som Stadsmissionens hemsida samt Malmö Stads hemsida, vilka jag bedömer vara pålitliga då detta är Malmö Stads officiella hemsida. Det är dock viktigt att vara kritisk mot denna typ av källa då det ligger i organisationen Malmö Stads intresse att framställa sitt arbete på bästa sätt. För att definiera och arbeta med hemlöshet som begrepp har jag använt mig av litteratur av Hans Swärd som är professor i socialt arbete vid Lunds Universitet.

För att på ett genomgående sätt kunna beskriva och utgå ifrån "Rätten till staden" i mitt arbete har jag alltså utgått ifrån Henri Lefebvres ursprungliga beskrivning av detta begrepp. Jag har även använt mig av David Harveys vidareutveckling av densamma.

Dessa författare och detta begrepp är nyckelteoretiker inom detta ämne och jag anser därför att detta är pålitliga källor. Jag har även använt mig av Peter Marcuses artikel "Reading the right to the city" där han belyser olika tolkningar av rätten till staden. Vidare har jag även använt Don Mitchells bok "The right to the city – social justice and the fight for public space". Don Mitchell är erkänd för sitt arbete inom kulturgeografi och har skrivit mycket om social rättvisa och rättigheter. Han kopplar i sin bok hemlöshet till rätten till staden på ett sätt som är ett bra komplement till David Harveys teorier.

För att även belysa och arbeta med inkluderande och exkluderande design i stadens offentliga rum har jag använt mig av Catharina Thörns artikel "Soft Policies of Exklusion: Entrepreneurial Strategies of Ambience and Control of Public Space in Gothenburg, Sweden". Trots att denna artikel främst behandlar Göteborgs situation samt arbete med hemlösa och stadens profilering anser jag ändå denna artikel vara värdefull för min uppsats då Malmö, liksom Göteborg, är en av Sveriges största städer och därför kan antas ha liknande problem.

Min empiriska undersökning är baserad på intervjuer. Dessa har utgjorts av intervjuer med kuratorn samt sjuksköterskan på stadsmissionen. Jag ställde frågor angående deras arbete, vilka omständigheter de upplever hemlösa ofta befinner sig i samt hur de upplever staden utifrån sitt arbete med hemlösa. Dessa intervjuer bedömer jag som viktiga för mig för att kunna sätta mig in bättre i ämnet samt de hemlösas situation. Jag anser att deras arbetsuppgifter och positioner gör dem pålitliga och värdefulla informanter. Vidare har jag även intervjuat en hemlös person för min empiriska undersökning.

2 Teori

2.1 Rätten till staden – Teorin som myntades av Henri Lefebvre

Den ursprungliga versionen av “the right to the city” myntades av Henri Lefebvre 1968 och begreppets ursprungliga mening var en långt mer en radikal vision för staden än senare tolkningar av begreppet. Lefebvre föreställde sig att användarna av staden skulle sköta det urbana området utan någon inblandning från staten eller kapitalismen. Trots att Lefebvres ursprungliga idé kring rätten till staden var mer radikal på så sätt att den utgick ifrån någon typ av uppror har den ändå fungerat som en inspiration för nutida tolkningar samt är möjlig att applicera på dagens städer. (Purcell, 2013:143) Staden som fenomen har blivit allt mer aktuellt inom forskning och urbana studier. Tillsammans med detta har även rätten till staden blivit ett välkänt och populärt begrepp att slänga sig med bland politiker och aktivister. Målet med detta är att framhäva vikten av rättvisa, hållbarhet och inkludering i staden. Som ett resultat av begreppets popularitet har det i vissa fall även tappat sin mening då man har försökt inkludera allt för många mål och att det i dessa fall har blivit något klyschigt. På detta sätt har det blivit svårt att kunna definiera vad staden är. Samtidigt som staden är allt är den på samma gång inget då alla dessa formuleringar gjort det otydligt. (Purcell, 2013:143)

Lefebvres syn på rätten till staden var att denna rörelse var ett rop på social rättvisa för att komma vidare från staten och kapitalismen. Vem är då en medborgare i staden? I detta fall handlar det om vem som befolkar staden och rör sig där dagligen vilket innebär att ens medborgarskap är mindre viktigt. Idag är det istället så att det är medborgarskap som anses vara det centrala och inte vem som faktiskt använder sig av staden. (Purcell, 2013:143) Lefebvre var kritisk mot den typ av totalitärt styre som existerade i sovjet, Östeuropa och i Kina. Lefebvre menade att rättigheter var resultatet av politisk kamp. Rättigheterna är manifestationen och resultatet av kollektiva krav som gjorts av medborgare som gått ihop och samarbetat. Genom att initiera denna kamp genom sitt begrepp ”rätten till staden” ville Lefebvre uppmana till vidare kamp och mobilisering för att driva denna fråga vidare på det sättet som han ansåg rättigheter blev till. (Purcell, 2013:146) Lefebvre menade att människorna i staden själva skulle ta kollektiva beslut istället för att statens tjänstemän skulle göra detta åt dem. Det skulle rent konkret innebära beslutsfattande på gräsrotsnivå och decentraliserad makt till lokala enheter men detta skulle kräva människors uppvaknande och att stadens invånare skulle ta ansvar för sina egna liv. (Purcell, 2013:147)

Lefebvre menade att staden formades av industrialismen och kapitalismen, han ansåg dock inte att staden endast var en produkt av dessa två. (Purcell, 2013:148) Centralt för hela Lefebvres idé var att staden är uppdelad i sektioner av privat egendom. Denna äganderätt dominerar staden och utnyttjandet av utrymmet i staden styrs därmed av fastighetsägare och vad de anser ska finnas på deras mark. För Lefebvre innebar då detta att äganderätten distanserade det urbana utrymmet från dess användare. (Purcell, 2013:149) Lefebvres uppfattning var att stadens medborgare skulle delta i produktionen och utformandet av de urbana utrymmena själva. Han tänkte sig att genom att delta i dessa aktiviteter kommer de att förstå sin kollektiva makt och på så sätt förstå att de är kapabla att styra staden och dess kollektiva liv. Detta skulle stadens invånare kunna åstadkomma genom att ta olika rollen i staden så som planerare, utvecklare, arkitekter och så vidare. Det Lefebvre önskade var att medborgare skulle ta kontrollen över sin

egen existens och göra staden till sin egen. (Purcell, 2013:150) Lefebvre ansåg inte det urbana endast som urbaniseringen i sig utan även samhället bakom kapitalismen som enligt honom skulle bli meningsfullt om dess invånare engagerade sig och skapade ett nät av sociala nätverk. Han menade att rätten till staden var en bra början för en ny rörelse som är ett steg i rätt riktning mot den nya urbana staden. Denna rörelse skulle starta då stadens invånare åter kräver utrymme i staden och är med och formar det nya urbana rummet. (Purcell, 2013:151)

Den ursprungliga meningen med begreppet ”The right to the city” var inte menat som någon typ av lagligt anspråk på staden utan handlade istället om den moraliska aspekten. Det handlade istället om att människan skulle få vara med och se vad staden kunde bli och vad den faktiskt borde bli. Under denna tid skedde många stora förändringar och många urbana förändringar påbörjades och rätten till staden blev då en typ av metafor för detta nya sätt att leva. (Marcuse, 2014:5) Det finns olika inriktningar inom begreppet och rörelserna kring rätten till staden. En annan tolkning av rätten till staden som kan anses vara relevant i detta sammanhang är den strategiska inriktningen. Denna typ av förståelse av rätten till staden har anammats av de människor som lider i staden. Det kan vara de fattiga, hemlösa, missnöjda, beroende eller diskriminerade. Det kan också vara utbildade eller andra som befinner sig i en maktlös position. I vissa fall har dessa grupper startat olika rörelser eller grupper som ofta hittas i USA och för dem handlar begreppet ”The right to the city” främst om att få det skydd de behöver för att leva sina liv. Det kan handla om att de ska få behålla de jobb som de har eller att de ska kunna fortsätta sova i övergivna hus utan att dessa rivs eller liknande. (Marcuse, 2014:6-8)

2.2 Rätten till staden – David Harvey

I sin artikel ”The right to the city” skriver David Harvey (2008) om sin tolkning av begreppet rätten till staden. Denna är numer en mycket populär och allmänt erkänd tolkning som används i kulturgeografiska sammanhang. Enligt David Harvey handlar rätten till staden om mycket mer än individens rätt till stadens resurser. Enligt honom handlar det istället om en rätt till att förändra sig själv genom att förändra staden. Harvey menar att mänskliga rättigheter har blivit aktuellt och populärt de senaste åren och det finns ett starkt fokus på att skapa en bättre värld. Trots detta har samtidigt privat ägande och vinstintresse nästan blivit viktigare än alla andra rättigheter. David Harvey menar att rätten till staden och rätten till att få vara med att forma staden man lever i är en av de mest värdefulla men samtidigt mest ignorerade mänskliga rättigheterna som finns. (Harvey, 2008:23)

Harvey menar att urbaniseringen av städer uppkommer genom produktionsöverskott. Denna urbanisering och detta överskott uppkommer då kapitalister investerar i staden och dess verksamheter och sedan återinvesterar överskottet i staden och i andra verksamheter som ligger i deras intresse. Han menar vidare att jakten efter denna vinst leder till att politiken formas utifrån letandet efter mark att placera dessa vinstgivande verksamheter på. (Harvey, 2008:23) Det samhälle vi lever i idag har bidragit till stora förändringar i vår livsstil. I takt med att urbaniseringen sker i många länder runt i världen är det också så att det urbana livet har blivit något av en handelsvara. Harvey menar att staden i sig har blivit en vara i en värld full av konsumtion, turism och kunskapsbaserade industrier. Dessa aspekter har blivit allt viktigare att ta hänsyn till i

planeringen inom den politiska urbana ekonomin. I dagens urbana samhälle omgärdas vi av möjligheter och en frihet att välja vad vi vill förutsatt att man har de ekonomiska förutsättningarna att betala för sig. (Harvey, 2008:31)

Harvey menar att staden förändras i takt med hur världen förändras och vilka olika kapitalistiska kriser eller problem som uppstår längs vägen. Som exempel på detta tar han upp Haussmann's renovering av Paris som skedde på grund av att man ville öka övervakningen i staden samt verka för förbättring och förnyelse. Denna renovering av Paris inkluderade demolering av centrala arbetarbostäder och kvarter, anläggning av gigantiska boulevarder, parker och torg samt att man byggde förorter för arbetarna utanför Paris. (Harvey, 2008:28) Det som denna förbättring och förnyelse egentligen stod för var förflyttningen av arbetarklassen från centrum till de perifera delarna av Paris. Detta eftersom arbetarklassen ansågs utgöra ett hot mot lag och ordning inne i stadskärnan. Denna förändring av Paris fysiska utformning skapade en stad där det var möjligt att övervaka samt motverka uppror på ett effektivt sätt. (Harvey, 2008:33) Denna typ av fysisk planering bidrar även till radikala förändringar i livsstil samt förflyttning av människor och fick på sikt stora sociala konsekvenser som uppror i Paris förorter än idag. Dessa förorter utgör idag centrum för missnöje och befolkas av ungdomar, arbetslösa samt invandrare. (Harvey, 2008:28)

2.2.1 Fig 3: Bild från ovan över Paris gatunät. (Google 2, 2015)

I samma verk lyfter Harvey även "den nya urbanismen" där han menar att vi de senaste åren har fått ett allt mer nyliberalt samhälle vilket har bidragit till att skapa ett klassamhälle med en allt rikare elit. Detta sker samtidigt som de fattigas inkomster antingen har stannat upp eller minskat. (Harvey, 2008:32) Han menar att staten och staden i dagens samhälle blir allt mer entreprenöriell eftersom det finns ett allt tätare samarbete mellan offentliga institutioner och privata aktörer i ekonomiska syften. (Harvey, 2008:33) Han menar att denna samhällsförändring även går att se i den fysiska utformningen av våra städer i form av gated communities eller ett ökat antal privatiserade offentliga miljöer. (Harvey, 2008:32) Som en kontrast till denna utveckling har det uppkommit olika sociala rörelser som arbetar för att motverka denna utveckling av social isolation i städerna. Harvey menar att trots detta engagemang från vissa grupper så är det många som blir lidande av denna urbana utveckling då de står utanför bestämmelseprocesserna. Det nyliberala samhället har bidragit till att minska

antalet offentliga platser i staden. Harvey menar att rätten till staden allt mer förskjuts för att slutligen hamna i privata eller halvprivata aktörers händer samt att rätten till staden idag tillhör en politisk och ekonomisk elit som på ett ensidigt sätt använder kapitalöverskottet för att forma urbaniseringen av staden på ett sätt som passar dem själva. (Harvey, 2008:38)

Det som idag sker globalt är framväxten av moderna urbana städer är att bostäder och byggnader som håller nere marknadsvärdet rivs. Detta sker alltså främst med arbetarklassens hus vilka ofta är centralt belägna likt Haussmans renovering av Paris. Detta leder till en förflyttning av fattiga människor som kanske har bott där i flera år vilket är en konsekvens av urbaniseringen som sker som ett resultat av kapitalismens framfart i städerna. (Harvey, 2008:34) Detta, menar Harvey i sin tolkning av rätten till staden, är att förvägra dessa människor rätten till sin egen stad.

2.3 Rätten till staden och hemlöshet

Don Mitchell har i sin bok *“The right to the city: Social justice and the fight for public space”* (2003) redogjort för sin tolkning av rätten till staden samt kopplat detta fenomen till hemlöshet. Mitchell utgår ifrån Lefebvres ursprungliga teori kring rätten till staden och menar liksom Lefebvre att han ser staden som ett arbete som är i ständig förändring och där alla medborgare medverkar för att forma sin stad. Mitchell menar vidare att staden är en plats för olikhet där människor med olika projekt och intressen måste samexistera samt där alla har rätt att vara med i arbetet kring att forma staden. (Mitchell, 2003:18) Vidare, tolkar Mitchell, att rätten till staden inkluderar rätten att använda utrymme, rätten att bebo staden – det vill säga rätten till bostad.

The right to the city implies the right of uses of the city spaces, the right to inhabit... the right to inhabit implies a right to housing, , a place to sleep, a place to urinate and defecate without asking someone elses permission, a place to relax, a place from which to venture forth (Mitchell, 2003:19)

Mitchell analyserar vidare äganderätt och egendom i förhållande till hemlöshet. Han menar att ägaren till privat egendom kan välja att exkludera personer från det sitt område genom att ta hjälp av ordningsmakt. Våld kan på detta sätt rättfärdigas och det innebär stor makt att äga mark. (Mitchell, 2003:20) Don Mitchell menar vidare att på grund av detta, och att det idag är stort fokus på det privata ägandet, är det särskilt viktigt att den offentliga miljön är väl utformad. Detta eftersom den som inte har möjlighet till någon typ av ägande, exempelvis en hemlös person, annars inte har någonstans att vara. Samtidigt är denna balans svår då det offentliga rummet bör vara inkluderande för alla, även de som har egen mark, då det offentliga rummet bör vara tilltalande för alla i ett samhälle med många olika medborgare och behov. (Mitchell, 2003:34) Mitchell menar vidare att om man förbjuder hemlösa att sova på gatorna, vilket förekommer i USA, så nekas de hemlösa att vara någonstans överhuvudtaget. Det blir också så att rätten för de som redan har ett hem, att slippa se det samhälle som de själva är med och skapar, blir viktigare än rätten till att bebo och ha en bostad. (Mitchell, 2003:28)

Mitchell exemplifierar även hur utformningen av offentliga miljöer kan påverka ett område eller dess invånare i en viss riktning. Han nämner bland annat allmänna bostäder i Detroit och Toronto, USA, som varit byggda för att utesluta barn. Dessa höghus var byggda på ett sätt som inte inbjöd till lek eller till att leva där med barn. Utöver detta var resten av staden och dess offentliga miljöer förfallna, hade vandaliserade lekplatser och trafikerade gator och påminde mer om död än om liv. Rätten till bostad tolkas här av Mitchell som en rätt att vara med och vidareutveckla staden i en riktning som passar dess invånares behov och intressen. (Mitchell, 2003:22)

2.4 Mjuka metoder av exkludering

Generellt sett har hemlösheten ökat i Sverige sedan 90-talet och gruppen hemlösa har inkluderat både invandrare och svenska barnfamiljer. Enligt en undersökning som gjorts hänvisar Catharina Thörn till det faktum att insatserna som gjorts för att minska hemlösheten i Sverige har misslyckats som en följd av att de inte åtgärdar det verkliga problemet. Detta, menar Thörn, är att hemlösa inte kommer in på den vanliga bostadsmarknaden utan istället hamnar på diverse rehabiliteringsverksamheter eller bor i tillfälliga boenden. Samtidigt har det blivit svårare att ta sig in på bostadsmarknaden då denna blivit allt mer privatiserad och avreglerad. De hemlösas alternativ till bostad blir då de bostäder som tillhandahålls av sociala myndigheter där kraven för att få bo är mycket specifika, exempelvis nattlig övervakning eller annan typ av kontroll. (Thörn, 2013:990)

Catharina Thörn menar att för att förstå de förändringar som skett i attityden mot hemlösa i Sverige måste detta ses i ett sammanhang som även styrs av andra aspekter. Dessa, menar Thörn, är ett ökat fokus på entreprenörskap och olika strategier för att förnya staden och stadens varumärke. För att göra detta läggs fokus på en säker och trygg stad. Det uppnås dels genom lagstiftning, kontroll och ordning men också genom att ta bort eventuella störningar i stadsbilden som kan vara ett hot mot den bild som man vill bygga upp av staden. Denna önskan kommer främst från politiker och affärsmän som har en vision för staden och hur den ska marknadsföras. (Thörn, 2013:992)

En av de planeringsteorier som berör den fysiska planerings påverkan kring hur rummet uppfattas är ”defensible spaces” av Oscar Newman (1972). Denna teori lyfter hur man genom planering, kan skapa ordning samt minska brottsligheten. Exempelvis skulle detta kunna innebära att man skapar gränser, fysiska eller symboliska, på en plats för att skapa en miljö som människor känner ansvar för och vill ta hand om. Ett exempel på detta kopplat till hemlöshet skulle kunna vara ett köpcentrum. Det är en plats som är öppen för alla men som inte är upplevs som tillgänglig för alla då den endast vänder sig till vissa grupper samtidigt som man förväntas bete sig på ett speciellt sätt. Köpcentrum patrulleras ofta av vakter som ska upprätthålla ordningen vilket kan uppfattas som hotfullt om man upplever att man inte hör till. Thörn menar att i ett sådant sammanhang är lagar mot hemlösa eller tiggare inte är nödvändigt då denna typ av kontroll åstadkommer samma sak. Anti-hemlöshetlagar återfinns i flera andra länder och blir allt mer vanligt. Thörn konstaterar att man i Sverige istället använder sig av mer subtila sätt för att utestänga personer eller grupper från vissa platser. (Thörn, 2013:993) Thörn belyser det faktum att en miljö kan vara åtkomlig men ändå stängd, inkluderande men ändå kontrollerad och att denna typ av miljö ofta är till för konsumenter. En sådan miljö behöver inte väggar eller staket för att upplevas som otillgänglig för dem som den är

menad att utesluta. (Thörn, 2013:994) Trots att det inte är olagligt för hemlösa att befinna sig var de vill känner de sig ändå exkluderade från vissa platser. Hon menar att detta kan bero på att det finns många vakter på en plats eller att bänkarna på torget antingen är för smala, för korta eller alltför sluttande för att den hemlöse ska kunna vila där. Vidare menar Thörn att denna typ av exkludering göms bakom en vilja att skapa trygga och trivsamma offentliga platser för allmänheten men att det i själva verket handlar om planering som försvårar hemlösas vardag i staden. (Thörn, 2013:993)

Thörns avhandling behandlar Göteborgs situation men då Göteborg och Malmö är två stora städer i Sverige är skillnaden mellan dessa inte stor. Göteborg har dock haft större problem med att hantera sin hemlöshetsproblematik än vad Malmö har haft. Göteborg har genomgått en förändring från urban "manageralism" till ett urbant entreprenörskap vilket identifieras genom tre olika faser. Den första fasen innebär att staden genomgår en förändring mot en politik som syftar till att främja ekonomisk utveckling. Detta uppnås bland annat genom ökad fastighetsutveckling, stora evenemang i staden, uppbyggnad av kunskapskluster, parker och olika typer av underhållning. Staden blir då allt mer som en entreprenör i sig självt. Den andra fasen handlar om att stadens styrning blir allt mer påverkad av privata aktörer och dessa spelar en stor roll i stadens utveckling.

Den tredje fasen innebär att de offentliga miljöerna i staden allt mer fungerar som ett sätt att visa upp en attraktiv och trygg stad för att kunna locka till sig turister och investeringar. Detta kan uppnås genom förbättringar av de offentliga miljöerna samt att ge staden och dess miljöer en speciell identitet och känsla. För att locka till sig turister och investeringar till staden är dess image och marknadsföring av största vikt. Rena utrymmen förknippas med säkerhet och exempelvis borttagning av graffiti är ett sätt för att skapa en bild av ett vårdat stadsrum som är tryggt att röra sig i. (Thörn, 2013:997) Denna typ av förbättringar som sker av kommersiella skäl skapar ofta en miljö och en känsla som gör stadens hemlösa till ett ovälkommet inslag i stadsbilden. (Thörn, 2013:994-995)

Thörn belyser hur det offentliga rummet ofta benämns som stadens vardagsrum i den svenska planeringsdiskursen. Detta begrepp förknippas med värden som samhälle, bekvämlighet och harmoni. Detta uttryck har sitt ursprung ur det svenska folkhemmet och kopplas alltså till den svenska statens förmåga att kunna erbjuda en välutvecklad välfärdsstat och på det sättet fungera som folkhemmet. Den mörka sidan av detta uttryck är dock att denna miljö endast är till för en homogen grupp som passar in i bilden av detta vardagsrum. I dagens allt mer nyliberala samhälle är dessa offentliga platser ofta även en plats för konsumtion. Användningen av uttrycket "vardagsrum" i detta sammanhang, menar Thörn, är ett sätt att neutralisera och normalisera det faktum att våra offentliga platser blir allt mer privatiserade. (Thörn, 2013:998) Thörn tar även upp olika typer av åtgärder som skett inom den fysiska planeringen för att åstadkomma detta ideal av ett trivsamt offentligt vardagsrum. Exempel på detta är förbättrad gatubelysning, buskage har tagits bort för att öka tryggheten samt även att offentliga toaletter har blivit ovanligare, för att skapa ett renare och tryggare intryck. Istället är tanken att man kan använda toaletten i samband med att man besöker ett café eller någon butik. Thörn menar då att resultatet av detta blir att hemlösa får svårt att finna toaletter då de kan bli avvisade från restauranger samt att det blir svårt för dessa personer att ha någonstans att befinna sig. (Thörn, 2013:998) Thörn menar vidare att det blir uppenbart att det offentliga rummet planeras utifrån att det ska upplevas genom

konsumtion snarare än en plats där stadens medborgare kan befinna sig och samlas. Hon menar också att även om det inte är specifikt arkitekturen, biblioteken, säkerhetstänkandet eller atmosfären som utesluter de hemlösa så görs det inte heller några aktiva insatser för att de ska känna sig inkluderade. (Thörn, 2013:1001) När de hemlösa direkt eller indirekt utesluts från stadens kärna måste de ta vägen någonstans. Alternativen är då olika typer av härbärgen eller andra boenden vilket gör att de hemlösa fastnar då i en ond cirkel av förflyttning mellan dessa olika boenden och gatorna. (Thörn, 2013:1003)

Det faktum att man kallar de offentliga platserna i staden för vardagsrum återkopplar alltså till en tanke om att i staden är vi alla vänner, vi lever i en välfärdsstat som erbjuder service och där vi alla kan mötas. Thörn menar dock att så upplevs det inte av de hemlösa. Hon menar att de olika initiativen för att göra staden mer inbjudande och trygg i form av att ta bort buskage, ta bort offentliga toaletter inte bidrar till trivseln för de hemlösa. Dessa blir istället mer synliga och mer sårbara. (Thörn, 2013:1004-1005)

3 Empiri

Min fallstudie av Malmö baseras på mitt besök på stadsmissionens lokaler belägna vid Värnhemstorget samt intervjuer med kurator och sjuksköterska på Stadsmissionen. Vidare har jag även spenderat tid på Faktums kontor för att på så sätt etablera kontakt med hemlösa. Detta ledde mig vidare till en intervju med en person från faktum som tidigare varit hemlös i ett år.

3.1 Intervju: före detta hemlös, Nils

Min första intervju höll jag med en före detta hemlös som i denna intervju kommer att kallas Nils för att bevara hans anonymitet. Intervjun pågick i cirka 45 minuter och Nils inleder intervjun med att berätta om sig själv och sin situation. Vi träffas på tidningen Faktums kontor i närheten av Värnhemstorget och han berättar då att han sålt tidningen Faktum i 6 år och att han ser det som sin räddning från missbruket. Han berättar att han var hemlös i fyra år men att han innan dess missbrukade droger i 20 år och upplever att han kastat bort sitt liv. Han berättar att han blev hemlös år 2004 då han inte hade betalat sina hyror samt att lägenheten hade missköts under en längre tid. Under de första månaderna av sin hemlöshet var han uteliggare och låg i trappor och portar. Genom kontakter, som också missbrukade, fick han kontakt med Stadsmissionen. Han berättar att han pendlade mellan Stadsmissionen men att han tidvis blev utslängd därifrån samt att han bodde i ett tältläger vid Nobelvägen. Han fick även bo hemma hos vänner, i husvagnar och sedan tillbaka till Stadsmissionen igen. ”Ett ekorrhjul” avslutar han med att säga angående sin tid som hemlös. Han berättar om hur andra människor såg på honom;

Vissa tyckte ju att det var synd, jag skämdes många gånger. Märk väl, de första två åren, då sket jag i allt, jag tvättade mig inte eller någonting. Jag hade ett stort skägg och stort hår och luktade as. Sen så gick jag där och knarkade amfetamin, jag skämdes... Jag kom in på stadsmissionen och satte mig och rätt som det var så reste sig folk. Jag luktade. Jag var medveten om det men jag var så handlingsförlamad. Det var missbruk och jakt på nya pengar.

Vi fortsätter intervjun med att prata om livet som hemlös, var man hänger någonstans och vad han tycker om det livet i efterhand. Han berättar då att han äter frukost på McDonalds varje morgon klockan sex sedan fem år tillbaka och att det ofta kommer hemlösa dit och lägger sig på sätena.

Inte för att vara elak men säg att det kommer en vanlig fikagäst på morgonen och jag sitter här och luktar fan och du beställer din frukost, vad tänker du då? ... Vi vänder på det, du är ägaren, om man då har överseende med en som kommer in och vilar lite, tänk när alla andra kommer och vill ha samma sak. ----- Men de stannar kvar sen och ligger där, då blir jag irriterad. Är det här ett härbärke eller en restaurang? Inte så att jag är bättre än dom. ----- Samtidigt måste du tänka på att släpper du in en, så kommer de andra.

Nils berättar sedan om ett tillfälle där han själv råkade illa ut. ”Jag vet en episod, jag låg i en trapp på bergsgatan där vid Donau bageriet och så kom vaktmästaren och sa att nästa gång jag ser dig ska jag sparka ihjäl dig, schysst...” Jag frågar då om sådant hände ofta. Han berättar då att det hände ibland men att han också tyckte att man fick vara beredd på det. Ibland blev han bortkörd när han låg i trappuppgångarna och ibland kom hyresgästerna med kaffe och smörgås. Han tycker dock att det är rimligt att han ibland blev bortkörd och menar att om han själv hade betalat 5000 i hyra för sin bostad hade han själv inte velat ha hemlösa liggandes på vinden eller i trappuppgången.

Nils återkommer under vårt samtal flera gånger till att det handlar om respekt och att staten ska ta sitt ansvar. Han menar att ingen vill ha en skitig och illaluktande hemlös sovandet i sin port eller sittandes bredvid sig på McDonalds och att det inte spelar någon roll om den hemlöse betalar för kaffet för denna är ändå inte en fikagäst som bör befinna sig på McDonalds. Han syftar på ordspråket, ger man ett finger, så tar de hela handen. Då jag frågar honom om den typ av uteslutande design och planering som jag undersöker tycker han att det är en rimlig åtgärd exempelvis på centralstationen och menar att man bör ta hänsyn till resenärerna och inte till de hemlösa som vill värma sig. Han avslutar med att säga att staten får ta sitt ansvar.

3.2 Intervju: Sjuksköterska på Stadsmissionen

Min andra intervju hade jag med sjuksköterskan på Stadsmissionen. Intervjun hölls på hennes arbetsplats sedan två år tillbaka, Stadsmissionen, och varade i cirka 45 minuter. Inledningsvis ställde jag frågor om hennes arbete och människorna hon jobbar med dagligen samt vilka värderingar som är lämpliga att ha i detta arbete. Detta för att sedan leda in samtalet på de ämnen som är mer centrala för undersökningen. Sjuksköterskan beskriver sitt arbete som att ”arbeta med en närhet till livet och döden, man blir ödmjuk inför människor”. Hon berättar att de människor som hon träffar genom sitt arbete ofta uttrycker att de inte får rätt hjälp från samhället. Hon fortsätter med att berätta om människor som förväntas bli drogfria i miljöer som inte är drogfria och hur hon tror att det saknas resurser i arbetet med de hemlösa.

Jag frågar henne om hur hon, utifrån sin erfarenhet, upplever stadens tillgänglighet? Hon svarar då att det händer att personer som hon möter i sitt arbete ”uttrycker en icketillhörighet.” Vidare berättar hon om att hon kan uppleva vissa delar av staden och stadens funktioner som otillgängliga men säger också att ”Jag tror inte alla tänker på det, jag tänker på det, men det är för att jag jobbar med det.”

Jag frågar då vilka platser eller saker det är hon menar och hon berättar då att hon ibland upplever att de hemlösa hon möter snabbt går in i en offerroll och tror att allt som sker beror på att de är hemlösa. Exempelvis berättar hon.

Jag var med en man på vårdcentralen som blev väldigt irriterad när vi fick ta en kölapp för att ta labbprover. Han trodde att det var för att han var hemlös som han var tvungen att vänta på sin tur. Men det var det ju inte, men ibland är det svårt att se skillnaden.

Hon berättar vidare;

För man [de hemlösa] blir ju exkluderad på vissa sätt, man är kanske mer. Vakterna i affärer kanske är mer uppmärksamma när man kommer in och ser trasig ut, det finns vissa grupper som blir diskriminerade... Det vet vi. Och då är det klart att det går snabbare att tänka så om det mesta. Men det är ju en blandning.

Jag ber henne att vidareutveckla och hon berättar då mer om aspekter i staden som hon själv upplever som exkluderande eller som hon har fått berättat för sig i sitt arbete som upplevs som diskriminerande.

Det kostar att gå på toaletter. Det är... Jag skulle inte, om det verkligen inte var kris, betala 10 spänn för att gå på toaletten. Då håller jag mig till jag kommer hem men jag har det valet. Har man inte den möjligheten att gå hem så står valet mellan att betala och att inte ha några pengar kvar, eller så får man sabba låset eller så får man ställa sig utomhus, men det får man inte göra. Det finns den typen av otillgänglighet. Det känns som att man aktivt har valt det.

Hon talar också om problematiken som finns mellan allmänhetens känsla av trivsel stadsrummet gentemot allas rätt att befinna sig där. Hon menar att det är komplicerat. Själv hade hon inte velat sätta sig på en bänk om någon sitter där och är påverkad, det anser hon är en dålig miljö. Samtidigt menar hon att det ska finnas utrymmen för de som är hemlösa att befinna sig på i stadsrummet. Hon menar att det finns olika behov i ett samhälle och att alla måste få lov att finnas till. Vidare menar hon att om man inte tillåter olikheterna i samhället anser hon att detta kan liknas vid en upprensning av staden. Jag frågar henne då vilken upprensning hon pratar om och vad hon tänker att den har för syfte. Hon menar då att det är obekvämt att se de människor som ser ut att lida på olika sätt. Det kan handla om att de är smutsiga och inte har hela kläder eller också att de är berusade och ligger och sover på allmän plats. Hon menar att upprensningen sker för att det ska vara lättsamt för gemene man som passar in i samhällsnormen att befinna sig i det offentliga rummet. Hon berättar att hon har erfarenhet av att ha provat på att åka rullstol och att hon, på ett sätt, liknar deras situation i staden med de hemlösas.

Det är samma sak som för funktionshindrade, jag har provat att köra rullstol, det var inte så himla lätt. Det var ganska många ställen där man tänkte varför är det så här? Vi är ju alltså i en liten grupp av människor och vi behöver inte

uppmärksamma det för vi är inte själva i situationen. Men när man sätter sig in i situationen, då blir det väldigt tydligt.

3.3 Intervju: Kurator på Stadsmissionen

Min tredje intervju var med kuratorn på Stadsmissionen och även denna intervju pågick i cirka 45 minuter. Hon hade arbetat på Stadsmissionen sedan ett år tillbaka och hade innan dess arbetat med hemlösa på olika akutboenden runt Göteborgsområdet. Jag inledde med att fråga om henne jobb och arbetsuppgifter. Hon berättade då att det fungerar som en drop-in mottagning dit folk kan komma och prata. De som vänder sig till henne är människor som bor på jourboenden, akut hemlösa eller människor som är relativt väletablerade i samhället men som kanske saknar nätverk eller behöver hjälp med hur systemet fungerar. De flesta som kommer för att tala med henne är dock hemlösa.

Vi inleder med att prata om hemlösa och hemlöshet i allmänhet. Hon berättar om den breda definitionen av hemlöshet. Dels, finns de akut hemlösa som sover utomhus eller på härbärgen. Sedan finns det de som har boende genom socialtjänsten. Hon berättar också att hon upplever att gruppen med sociala problem har ökat men att hon tror att hennes uppfattning också kan vara färgad eftersom det är mestadels den gruppen hon möter. Det hon upplever som ett problem i arbetet med de hemlösa är gruppen som hamnar mellan stolarna. Hon menar att det finns en stor grupp bland de hemlösa vars problem skulle lösas om de bara fick en bostad. Detta upplever hon är en av de mest frustrerande aspekterna av sitt arbete.

Hon berättar vidare om de värderingar som hon arbetar utifrån och även om hur man kan bli hemlös och hur hon skulle önska en större förståelse för komplexiteten i många hemlösas situationer. Hon försöker arbeta utifrån grundtanken om att alla människor är värda många chanser och att man alltid har sitt människovärde oavsett vad man har gjort. Hon berättar att hon ibland stöter på en attityd om att om de hemlösa bara skulle anstränga sig lite mer så skulle deras problem lösas sig. Hon menar dock att det inte är så enkelt och att det är många av de hemlösa som tidigare har haft ett vanligt och trivsamt liv. Det räcker med en kris, betalningsanmärkningar eller problem inom familjen för att hamna i hemlöshet. Hon berättar att vissa har haft sociala problem under en längre period men att det oavsett är väldigt svårt att ta sig ur en situation som denna när man hamnat där. Jag ber henne sedan att berätta om hur hon, utifrån sitt jobb och sina erfarenheter av hemlösa, ser på staden. Hon berättar då;

”Det är många som säger det, att den inte är särskilt välkomnande, som jag har märkt. Man får inte vara någonstans, man får inte sitta och hänga och man får inte vara. Det går bra att sitta utomhus på en bänk men om man sitter väldigt länge så kommer ju folk börja undra.”

Hon berättar vidare att om det är nära till ett shoppingcenter kan vakterna börja undra och att det går relativt snabbt innan de hemlösa blir ifrågasatta. Hon berättar att ibland har de svarat att de väntar på att Stadsmissionen ska öppna och att det då brukar finnas en större förståelse, särskilt på vintern. Hon berättar vidare om hur människor hon möter har berättat att de inte får sova varsomhelst utan att de ofta blir bortkörda.

Centralstationen stänger och man måste ha en biljett för att få vara där. Hon säger att trots detta går de hemlösa till Entré och centralen ändå, Entré är extra populärt eftersom det ligger nära Stadsmissionen och det är varmt på vintern. Hon berättar sedan om sin upplevelse av centralstationen då hon flyttade från Göteborg till Malmö.

Dom där bänkarna [på centralen], är fullkomligt fasansfulla, det reagerade jag väldigt starkt på när jag flyttade ner hit till Malmö. Jag tror dom har ändrat dom lite nu men det signalerar verkligen att du inte har något här att göra, och det berättar ju folk [de hemlösa]

Vi talar sedan om problematiken mellan allmänhetens rätt till att befinna sig på trevliga och trivsamma platser och hur detta kan krocka med de hemlösas rätt att också använda samma utrymmen. Hon säger då att hon tycker att det beror på hur personerna beter sig och att om de skriker eller stör så förstår hon att man reagerar. Hon tycker att om man sitter bland andra människor får man bete sig utifrån de sociala koder som finns, samtidigt som hon upplever att det är väldigt snäva ramar kring hur man får bete sig. Hon menar att i dagens samhälle sticker man ut väldigt fort och att hon hade önskat att man accepterade lite annorlunda beteende ibland.

Jag går vidare med att fråga på vilka sätt hon tror att stadens planering och utformning kan påverka de hemlösa, positivt eller negativt, och om det finns det något man skulle kunna göra för att underlätta hemlösas liv i staden. Hon berättar då om något hon sett då hon bodde i Göteborg. Där byggde man en typ av bås som liknade busskurer där hemlösa kunde sitta. Dessa fanns inte i den direkta närheten av ett torg eller knutpunkt och att det inte främst var de hemlösa som sökte sig dit utan istället personer som drack alkohol på offentlig plats. Hon berättar att det var flertalet som tyckte att denna typ av plats var ganska märklig och att de hemlösa hellre ville sitta på bänken på torget istället för att bli bortschasade någonstans där de inte syntes. Gällande denna typ av planering anser hon att man inte kan bestämma var människor ska sitta och att det inte går att gömma undan de problem som finns i samhället. Hon menar att det finns en attityd kring att ”Det vi inte är vana vid, det vill vi inte se”.

3.3.1 Sammanfattning av intervjuer

Efter mina intervjuer har jag genom min respondenters svar kunnat sammanfatta vilka platser i staden som kan vara välkomnande respektive ovälkomnande för de hemlösa. Jag genomförde därefter en kortare observation utifrån vad jag fått veta under mina intervjuer. Detta för att med egna ögon se samt fotografera dessa platser för att kunna illustrera den information jag fått i mina intervjuer. De platser och delar av Malmö som ingick i denna korta observation var Värnhemstorget och köpcentret Entré, Centralstationen och stråket däremellan.

3.4 Observation

3.4.1 Entré

Under min observation av köpcentret Entré vilket är beläget precis vid Värnhemstorget lägger jag märke till att det ligger relativt nära Stadsmissionen. Utanför Entré finns även knutpunkten för kollektivtrafiken som går från Värnhem. Entré håller för närvarande på att byggas om och därför finns det endast ett fåtal butiker öppna men dessa är bland annat Hemköp, H & M och Systembolaget. Bilden nedan visar ingången till Entré samt området precis utanför Hemköp där det finns bänkar och toaletter. Dessa anrättningar används ofta av personer som skulle kunna tillhöra gruppen hemlösa eller missbrukare då Värnhemstorget och Entré, liksom det nämns i intervjuerna, är vanliga mötesplatser för dessa personer.

3.4.1.1: Bild på Entré. Längre in på bilden syns de bänkar som de hemlösa ofta sitter på. Bildkälla: Shirine Lari

Under mitt besök på Entré fick jag även se en tydligt berusad eller påverkad person som satt och fikade inne på Mormors Bageri. Denna man la sig sedan ner för att sova och störde på olika sätt de som satt bredvid. Efter att han vaknat började han bråka med personalen varvid de kallade på ordningsvakterna som går omkring inne på Entré. Dessa slängde sedan ut mannen från caféet.

3.4.2 Värnhemstorget

Min uppfattning om Värnhemstorget och området runtomkring är att det är en knutpunkt för kollektivtrafiken där dels många stadsbussar avgår ifrån men även många regionsbussar. Det finns ett stort, ganska kalt torg med en del bänkar på ena kortsidan. Dessa bänkar brukar oftast användas av påverkade personer som kanske även är hemlösa i vissa fall. I närheten finns Entré där även systembolaget ligger. Cirka fem minuters promenad därifrån ligger Stadsmissionen och jag fick i mina intervjuer veta att Värnhem är ett vanligt ställe att ”hänga” på innan Stadsmissionen öppnar. Bredvid torget och upp mot S:t Pauli Kyrka finns det en allé där det även finns bänkar och buskar placerade. Här observerar jag en grupp män som sitter och dricker alkohol och hänger. Sammanfattningsvis är Värnhemstorget inte ett alltför inbjudande eller trevligt torg och människorna som rör sig där tillhör tydligt olika grupper ur samhället.

3.4.3 Centralstationen

Under min observation besökte jag även Centralstationen som jag hade fått berättat för mig var en plats som de hemlösa söker sig till men som även har blivit mer otillgänglig för dem. Centralstationen har sedan sin ombyggnad blivit en mycket ljus och fin byggnad där man även tagit in olika butiker och restauranger och fokus ligger inte endast på kollektivtrafiken.

Centralhallen och Kungälången är två exempel på hur man kan förena moderna attraktiva verksamheter utan att ge avkall på historisk charm. Stationen har en tydlig satsning på ett rikt kulinariskt utbud och att bli en mötesplats på riktigt. Det har slagit väl ut då stationen flera gånger fått priser och goda omdömen från besökarna. (Jernhusen, 2015)

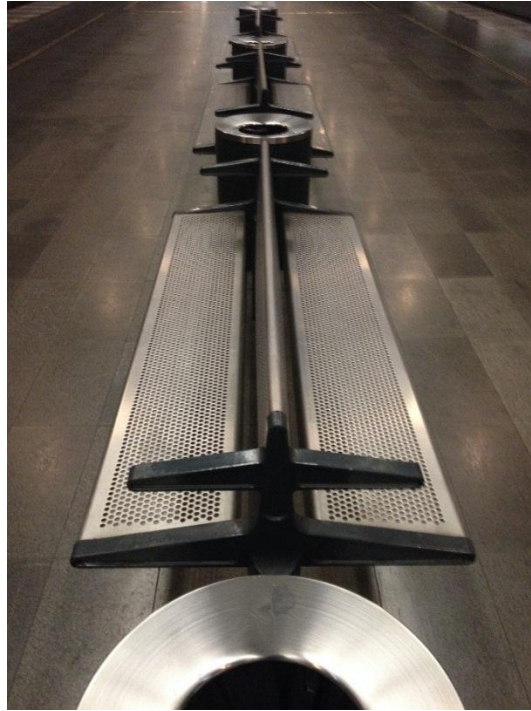
Under min observation av centralstationen ser jag de bänkar som har nämnts i intervjuerna men även ett antal ordningsvakter som går omkring. De typer av sittanrättningar som finns att hitta på centralstationen är dels de som finns i anslutning till de olika serveringarna men också de allmänna bänkar som finns för resenärerna. De som finns uppe i vänthallen är delade på mitten genom ett armstöd vilket omöjliggör för någon att ligga ner. Vidare hittar jag nere vid perrongen den typ av bänkar som sluttar och som tagits upp i intervjuerna. Vid en första anblick verkar de inte slutta särskilt mycket men då jag provsitter och ligger glider jag av om jag inte stöttar med fötterna i marken.

3.4.3.1: Bänk med armstöd i vänthallen på Centralstationen.
Bildkälla: Shirine Lari

3.4.3.2: Sluttande bänk på perrongen på centralstationen
Bildkälla: Shirine Lari

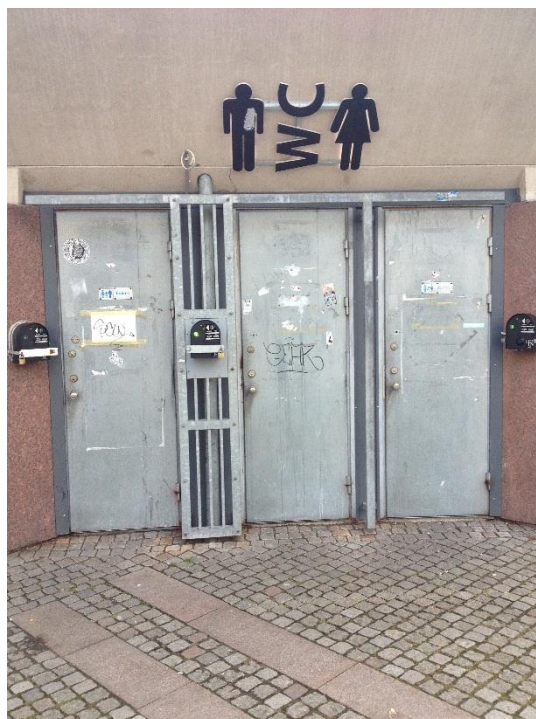
3.4.3.3 Sluttande bänk på perrongen på centralstationen
Bildkälla: Shirine Lari

3.4.4 Observation av offentliga toaletter

Under min korta observation bestämmer jag även mig för att undersöka hur det ligger till med de offentliga toaletterna. Jag passerar Gustav Adolf Torg och finner att det finns två alternativ för den som behöver besöka en toalett där. Dock kostar den ena tio kronor och den andra fem kronor.

3.4.4.1 Offentlig toalett på Gustav Adolfs torg, Malmö
Bildkälla: Shirine Lari

3.4.4.2 Offentlig toalett på Gustav Adolfs torg, Malmö
Bildkälla: Shirine Lari

Toaletterna på Entré är öppna för allmänheten mellan vissa tider och man behöver alltså inte betala för att besöka dem. Dessa toaletter har UV-ljus vilket ger ett blått ljus. Detta används ofta för att försvåra för narkomaner då denna typ av ljus gör det svårt att se blodkärl.

3.4.4.3: Offentlig, gratis toalett på Entré.
Bildkälla: Shirine Lari

På centralstationen finns inga toaletter som är gratis. Antingen besöker man en toalett i anslutning till en restaurang där det i vissa fall även då kostar pengar eller så betalar man för Jernhusens toalett och duschanrättning.

4 Diskussion

Detta avsnitt har som syfte att besvara undersökningsfrågorna som ställdes i början av denna uppsats med utgångspunkt ur den valda teorin samt den empiri jag samlar in. Frågan som ställdes var;

Utesluter fysiska strukturer de hemlösa ur Malmös offentliga rum?

4.1 Rätten till staden:

För att besvara denna fråga utgick jag från begreppet ”rätten till staden”. Liksom jag tog upp i mitt teoriavsnitt, anser Lefebvre inte att vikten läggs vid huruvida var du har ditt medborgarskap eller vilket land du tillhör utan snarare är det så att de som har rätten till staden är de som rör sig i staden och befolkar den. Begreppet rätten till staden var menat som en rörelse för att skapa ett engagemang hos medborgarna i staden och för att de skulle forma och åstadkomma den nya urbana staden. Jag anser att detta är en god tanke på många punkter då medborgarnas engagemang absolut är viktigt för att de som styr över stadens utveckling och planering ska kunna driva på denna utveckling så att den passar den mångfald som återspeglas i staden. Dock är det så att rätten till staden i förhållandet till ämnet hemlöshet är komplicerat. Utifrån de teorier som har belysts i teoriavsnittet kan vi klargöra att hemlösa personer är medborgare i staden som rör sig och befolkar staden. Dock anser jag utifrån de kunskaper och insikter som jag har fått av min undersökning att problematiken ligger i huruvida denna grupp har möjlighet att representera sig själva och sina önsknings för staden. Detta eftersom den empiriska undersökningen visade att denna grupp inte alltid befinner sig i en social situation där ett politiskt engagemang för att förbättra sin situation är möjligt. Detta kan bero på sociala problem, missbruk eller andra svårigheter som denna grupp ofta har, exempelvis avsaknad av duschmöjligheter och fräscha kläder. I min intervju med sjuksköterskan på Stadsmissionen belyser hon detta problem och gapet mellan de hemlösa gentemot andra i samhället genom att berätta om hur obekvämt det kan vara om någon är smutsig, inte har hela och rena kläder eller är berusade. Detta är ett beteende och ett utseende som inte anses passa in i vårt annars rena och trevliga samhälle varför jag menar att det kan bli svårt för denna grupp av människor att stå upp för sina rättigheter att påverka staden som de lever i.

David Harvey menar att rätten till staden innebär en mänsklig rättighet att få vara med och påverka och forma den stad man lever och befinner sig i. Å andra sidan, menar Harvey, har vårt samhälle förändrats i på så sätt att samhällen allt mer påverkas av faktorer som turism, konsumtion och industrier. Dessa faktorer har blivit viktiga aspekter i planeringen och detta tillsammans med att vi lever i en allt mer nyliberal värld bidrar till att det är en privilegierad och ofta rik elit som styr över stadens utveckling. Det positiva med detta är att samhället erbjuder stor valfrihet och möjlighet till olika intressen, problemet är dock att detta i många fall endast är tillgängligt om man kan betala för sig. Detta gör att staden och rätten till staden blir ett uttryck, en slogan som politiker slänger sig med men som i realiteten är svår att genomföra då de som

behöver återta rätten till staden inte tillhör den grupp av människor som får vara med och påverka den. Istället styr ekonomiska intressen så som turism. Harvey menar att denna samhällsförändring har kommit till uttryck i städerna i form av privatiserade offentliga miljöer och gated communities. Jag anser att denna typ av planering är själva manifestationen av exkluderande planering och utgörs av stängsel och stängda dörrar vilket är absoluta motsatsen till rätten till staden. Jag anser även att det är intressant att ställa sig själv frågan om vem som har rätten att bestämma över vem som får befinna sig på en plats? Detta visar tydliga att alla människor inte får befinna sig överallt. Eftersom staten och staden allt mer styrs av en blandning mellan offentliga institutioner och privata aktörer finns det ett vinstintresse med i bilden som tidigare inte var så framträdande. De som blir lidande av denna samhällsförändring är de fattiga och marginaliserade grupperna som står utanför de bestämmelseprocesser som finns. Detta nya samhälle förstärker bilden och känslan av ett klassamhälle och känns inte särskilt förenligt med slagorden om rätten till staden som är ett mycket populärt begrepp att använda sig av.

4.2 Rätten till staden och hemlöshet

Med hänvisning till föregående resonemang, kopplar följande avsnitt till Mitchells teori som tar upp ett antal viktiga punkter inom denna diskussion. Mitchell menar, liksom Lefebvre och Harvey, att rätten till staden inkluderar rätten att använda utrymmet som staden utgör och rätten till att bebo den. Att bebo, tolkar Mitchell, innebär även rätten till bostad. Han menar liksom, de två föregående, att vår värld idag blir allt mer inriktad på privat ägande och att de offentliga ytornas utformning blir långt viktigare än tidigare. Detta eftersom de som står utanför privatisering och de som inte har möjlighet till ägande även de måste få möjlighet till staden. En hemlös person som inte har tillgång till en egen bostad, vilket delvis är till följd av en mer avreglerad och privatiserad bostadsmarknad, måste ha någonstans som denna får befinna sig utan att bli bortkörd. Mitchell belyser även problematiken med att gå på toaletten, då de inte har råd att äta på restaurang för att kunna använda deras toaletter men samtidigt är förbjudna att uträtta sina behov på allmän plats befinner de sig i ett omöjligt dilemma. Då offentliga toaletter blir allt mer ovanligt till följd av att man vill rensa upp och sanera staden för dess image, blir det alltså omöjligt för den hemlöse att inte bryta mot de regler som finns. Detta är även något som sjuksköterskan på Stadsmissionen tar upp under vår intervju, hon berättar att hon kommer ihåg en tid då det var gratis men att det idag ofta kostar att besöka de offentliga toaletter som finns. Hon berättar även att hon har haft samtal med hemlösa som har uttryckt att det är svårt att finna toaletter att använda och att valet ofta står mellan att betala men sedan inte ha pengar till något annat nödvändigt eller att uträtta sina behov på allmän plats, något som är förbjudet. Detta, upplever jag, är en väldigt typisk situation, vilket även Mitchell menar, då de hemlösa gör fel oavsett vilket val de väljer. Eftersom staden är till för alla enligt idén om rätten till staden, bör det även vara så att de offentliga toaletter som finns ska finnas tillgängliga för de som inte har ett hem eller en plats att annars gå på toaletten. Under min korta observation av stadsrummet fann jag flera offentliga toaletter, dock var de som fanns i de centrala delarna av Malmö, betaltoaletter. Detta kopplar jag till en strategi att undvika att folk som inte kan betala för sig ska befinna sig i centrum där turister samt betalande medborgare rör sig.

4.3 Svenskt sammanhang

Denna problematik talar även Thörn om i en svensk kontext. Hon talar om hur stadens marknadsföring som ett tryggt och trevligt turistmål leder till åtgärder som upprensning, förflyttning av toaletter samt mjuka metoder av uteslutning. De aspekter i Thörns avhandling om mjuka metoder av uteslutning i Göteborg som jag finner är relevanta och kan appliceras och kännas igen i Malmö är ett resultat av att även Malmö följer trenden om att bli ett turistvänligt utflyktsmål. De tre faser av urbant entreprenörskap som Thörn tar upp anser jag även att Malmö har satsat på de senaste åren. Dessa har då varit fastighetsutveckling samt stora evenemangssatsningar.

Detta har lockat besökare och man har även arbetat för att stärka Malmös image. De förändringar, eller förbättringar, beroende på ur vilket perspektiv man väljer att se det, som skett är då exempelvis städning och skapandet av ett mer vänligt stadsrum för att Malmö ska upplevas som en trygg och välkomnande stad. Detta innebär att saker som känns svåra att se, exempelvis tiggeri, graffiti eller hemlösa är sådant som man syftar till att ta bort. Detta är något som mina informanter är överens om. Kuratorn på Stadsmissionen berättar om hur människor har kommit och pratat med henne om hur de inte känner sig välkomna. Dessa personer har berättat att de inte får sitta och inte vara på vissa ställen. Om de sitter kvar för länge riskerar de att bli ifrågasatta eller bortkörda, särskilt om de befinner sig inomhus. I Sverige, handlar detta inte om att anstifta lagar eller regler för att åstadkomma detta utan istället, menar Thörn, att man använder en typ av mjuka metoder av makt för att åstadkomma samma sak. Detta kan innebära borttagandet av offentliga toaletter, ordningsvakter som kör bort ovälkomna besökare samt formgivning av de möbler som finns i de offentliga rummen och dessa subtila förändringar ger i sig lika stor effekt som USAs anti-homeless laws. Här skulle man kunna fråga sig om ordningsvakter är en särskilt mjuk metod? Vem har egentligen rätten att avgöra vem som får befinna sig på en plats och vad som är ett lämpligt beteende? Att bli bortkörd av en ordningsvakt från ett köpcentrum anser inte jag är någon mjuk metod av exkludering. Detta är något som jag vidare även diskuterade med mina informanter, då alla hade något som de antingen hade pratat med sina patienter eller besökare om eller som de hade upplevt själva. En av mina respondenter menade att denna typ av fysiska strukturer finns i staden men att hon trodde att det inte är något man normalt sett tänker på, men att hon, på grund av sin anställning och erfarenhet hade lagt märke till dessa aspekter. Något som dök upp som ett exempel på denna känsla av uteslutenhet i samtliga intervjuer var de sluttande bänkarna. Detta tror jag beror på att dessa varit omskrivna i tidningar och därför har detta varit något man har sett och kommer ihåg. Kuratorn på Stadsmissionen menar att detta var något helt fasansfullt och något som hon reagerat starkt över då hon såg dessa på centralstationen i Malmö. Under min observation besökte jag själv dessa bänkar, som har en svag sluttning, och provsatt. Jag kunde då konstatera att det inte gick att sitta avslappnat på dessa utan att riskera att glida av sitsen. Mina respondenter som arbetar med hemlösa tror att denna typ av fysisk planering är till för att styra bort de hemlösa från vissa platser i staden. Detta eftersom de i vissa fall kan vara berusade och uppträda på ett otrevligt sätt eller för att de inte anses passa in i stadsbilden.

En annan sak som jag finner relevant för uppsatsen är Thörns korta analys av hur den svenska planeringsdiskursen ofta använder uttrycket stadens vardagsrum då man syftar till att benämna det offentliga rummet. Vardagsrum förknippas ofta med bekvämlighet

och harmoni och genom att använda detta ord görs också kopplingen till det svenska folkhemmet. Att kalla det offentliga rummet för stadens vardagsrum syftar också till en tanke om att alla som rör sig i offentligheten är vänner och att detta är en plats där vi alla kan mötas. Thörn menar dock att detta är ett sätt att normalisera och neutralisera det faktum att våra offentliga platser i staden blivit allt mer privatiserade. Hon menar vidare att den negativa sidan av att använda sig av detta uttryck är att underförstått är detta vardagsrum endast till för en homogen grupp i vårt samhälle. Det är en plats för alla men inte för främlingar eller för människor som står utanför gruppen. Detta anser jag är en relevant punkt i Thörns avhandling då denna aspekt är något som uppkommit under mina intervjuer. Respondenterna har återkommit flertalet gånger till att det som är annorlunda, eller utanför ramen i vissa fall kan uppfattas som obekvämt. Det är även så att de, genom sina arbeten har en större förståelse för hemlösa och problematiken som dessa människor lever med. Mina respondenter menade att den typ av planering som vi ser tecken på är ett resultat av att man vill skydda gemene man i samhället från obehagliga delar av samhället och att det som inte syns därmed inte finns. Kuratorn på Stadsmissionen menar också att ramarna kring vilken typ av beteende och utseende som finns är väldigt snäva och att hon skulle önska en lite större förståelse från människor i allmänhet. Jag anser detta vara en del av ett resultat av ett samhälle som blir allt mer styrt av vinstintressen och utveckling, vilket man kan utläsa av Malmö Stads visioner för staden. I ett sådant samhälle finns det inte utrymme för avvikande beteende eller önskningsar samt att pengar blir allt viktigare för att få en plats i samhället.

Ovanstående reflektioner ligger då till grund för att diskutera mina frågeställningar. Min frågeställning var: Vad underlättar eller försvårar för de hemlösa att leva sitt liv i staden? De kunskaper jag har fått kring denna fråga utifrån mina intervjuer har varit att det som gör det svårt och jobbigt för de hemlösa att använda stadens offentliga rum dels kan handla om de attityder som finns från människor och samhället i allmänhet. Liksom en av mina respondenter säger, (se empiriavsnitt), är ramarna kring vad som är ett accepterat beteende och utseende väldigt snäva. Lefebvre menar att staden är ett ständigt pågående arbete där människors olikheter ska få komma till tals och ska få lov att samexistera sida vid sida. Detta, uppfattar jag, inte är något som sker i realiteten eftersom samhället som vi lever i idag handlar allt mer om att passa in i ramen och att vara en del av konsumtions-samhället. Står man då utanför denna gemenskap kan det handla om en känsla av skam och att folk tittar, vilket Nils, min första respondent, berättar för mig. Detta utanförskap förstärks ytterligare av de fysiska förändringar som sker i staden för att modernisera och städa upp menar även Thörn. Detta kan då bland annat röra sig om att man tar bort offentliga toaletter och att det inte finns någonstans att vara. Saker som dessa kan innebära att de hemlösa ytterligare blir synliga och sårbara för folks blickar och för exempelvis ordningsvakter då det är lätt att de gör "fel". De saker som kan underlätta för de hemlösa att röra sig och leva i stadens offentliga rum är exempelvis områden där konsumtionen inte står i centrum, alltså stadens yttre delar. Nils, den före detta hemlösa personen, talar även om hur det tidigare var tillåtet att tälta och elda i parkerna och hur detta var en av de platser där han höll till. Vidare spenderade han även tid på ödetomterna vid Nobelvägen. Dock är det så att ödetomter eller platser som dessa ofta försvinner med tiden då det byggs bostadshus, anläggs parker eller kulturverksamheter, allt för att utveckla staden och bidra till marknadsföringen kring staden. Liksom Mitchell, anser jag att de hemlösa och marginaliserade grupperna blir bortkörda för att möjliggöra denna typ av utveckling och de får då allt mindre plats att befinna sig på. Det är rimligt att anta att denna typ av

levnadssituation kan bidra till fortsatta sociala problem samt försvåra för människor att hitta jobb och boende eller ta sig ur sitt missbruk då detta blir en ond spiral.

För att vidare diskutera min frågeställning i denna uppsats: Utesluter fysiska strukturer de hemlösa ur Malmös offentliga rum? Vad kan dessa fysiska strukturer utgöras av? Enligt de olika teorier kring rätten till staden samt Don Mitchells teorier kring hur de hemlösa behandlas i förhållande till rätten till staden är vårt samhälle på väg mot en utveckling där monetära tillgångar blir allt viktigare och där kapitalismen formar samhällets utveckling. Vidare formar denna utveckling även vilken fysisk form som staden antar under denna förvandling. Dessa förändringar i stadens utformning och utseende kommer sedan att finnas kvar och påverka människors attityder och beteenden. Alltså kan man konkludera att stadens fysiska utformning under en längre tid framöver kan påverka hur stadens invånare beter sig och rör sig i staden. Med detta sagt, är detta en väldigt intressant fråga om då även Malmö Stad använder sig av den typ av planering som kan ses som en trend. Jag anser, utifrån de teorier jag har tagit del av samt mitt empiriska material, att Malmö är på väg mot en sådan utveckling om det inte redan är så att Malmö redan använder en del av denna typ av strategier. De konkreta exempel i Malmö som nämnts under intervjuerna har varit avsaknad av gratis offentliga toaletter, upplevd ökad bevakning, bänkar som är utformade så att det inte går att ligga ner samt en allmän känsla av att inte vara välkommen på vissa platser eller att bli ifrågasatt i det man gör. Det som jag har kunnat bekräfta genom min observation är då de konkret fysiska aspekterna av planeringen av det offentliga rummet men även en tydlig närvaro av vakter. Detta är inget jag hade reagerat på som exempelvis vanlig resenär på centralstationen eller om jag går omkring på ett köpcentrum. Jag kan därför säga att dessa intervjuer och efterföljande observationer har gjort mig mer uppmärksam och observant på hur saker kan uppfattas om man inte tillhör gemene man i dagens Malmö. Övriga fysiska strukturer som kan utgöra en typ av uteslutande planering eller design är borttagandet av buskar och träd för att skapa en mer öppen yta. Detta nämner Thörn som en vanlig åtgärd som sker bakom argumentet att skapa en trygghet i staden, dock menar hon också att detta gör de hemlösa mer synliga och sårbara vilket jag håller med om. Vidare kan det även röra sig om platser som är inhängande eller privata och som man endast får ta del av om man äger marken eller exempelvis bor där. Det blir därför ännu viktigare i dagens planering att de offentliga ytorna är tillgängliga och välkomnande för alla, särskilt för dem som inte har möjlighet till privat ägande.

4.4 Kritiskt perspektiv

För att analysera resultatet av denna uppsats ur ett mer kritiskt perspektiv anser jag att de svar och resultat jag har fått har varit mycket samstämmiga. De olika teorier jag har utgått ifrån är alla överens om alla människors rätt till sin stad och deras rätt att vara med och påverka utformningen. De olika exempel på uteslutande fysiska strukturer som har tagits upp i dessa teorier är även aspekter som har dykt upp under intervjuerna och som jag även kunnat bekräfta genom min korta observation.

En av anledningarna till varför det kan saknas någon typ av motsäggande resultat skulle kunna vara att de intervjuer jag har haft har varit dels med människor som arbetar med hemlösa, som först och främst har inblick i de hemlösas perspektiv och liv samt att jag även intervjuat en person som själv har varit hemlös tidigare. Dock upplevde jag att respondenten som tidigare varit hemlös var den informant som var mest mån om att se

till flera perspektiv på de frågor jag ställde samt att han eftersom han i dagsläget inte längre var hemlös kunde se saker ur båda perspektiven. Jag skulle kunna fått ett mer diversifierat resultat om jag även hade intervjuat personer som arbetar med planering eller denna typ av strategier eller också med de personer som driver verksamheter med ett vinstintresse i grunden. Detta hade troligen gett ett helt annat perspektiv på uppsatsen. Med detta sagt, anser inte jag att mitt resultat är ensidigt utan istället anser jag att det skildrar en del av vårt samhälle och en del av planeringen av staden som annars inte är vanlig att läsa om. Av denna anledning tycker jag därför inte att det är fel att främst skildra de hemlösas syn på saker eftersom de är en grupp i samhället som inte tillåts ta stor plats.

Ur ett annat perspektiv skulle man kunna ställa frågan om varför de hemlösa ska inkluderas i samhället? Om man utgår ifrån en tanke om att denna grupp inte bidrar ekonomiskt till samhället utan istället är ekonomiskt beroende av Malmö Stad skulle det vara rimligt att ifrågasätta huruvida staden måste vara till för alla. Vilka argument finns egentligen för att stadsplanering och stadsutveckling måste inkludera alla grupper i planeringen? Dessa och fler frågor är intressanta sätt att vända på denna fråga. För att vidare se denna undersökning ur ett annat perspektiv kan man istället tänka på varför denna typ av planering eller strategier används. Detta skulle kunna bero på att man i planeringssammanhang främst utgår ifrån en generell grupp i samhället, den mest vanligt förekommande personen och försöker skapa ett offentligt rum och en stad som passar denna det allmänna bästa. Jag tolkar detta som att bilden man har idag av den genomsnittlige medborgaren i staden har ett arbete och ett hem. Denna person kan därför betala för att gå på toaletten, alternativt göra det hemma och har någonstans att sova. Mina respondenter lyfte också aspekten om att det ovanliga och annorlunda kan vara obehagligt eller konstigt. Detta kan resultera i att man som person inte vill bli tvungen att möta baksidorna av det samhälle man själv är med att skapa, det är en obehaglig sanning. Denna typ av planering fungerar då lite som ett skydd mot de "obehagliga" sidorna av staden och detta går hand i hand med den utveckling vi ser inom exempelvis utvecklandet av gated communities. Detta kan vara ett alternativt sätt att se på denna typ av planering och strategier som det getts exempel på i denna uppsats, dock var uppsatsens syfte att belysa den utsatta gruppens situation och upplevelse av denna nya trend som allt mer sprider sig runt i världen, även i folkhemmet Sverige.

5 Slutsats

Utifrån de teorier samt analysen av mitt material kan jag nu besvara den fråga som ställdes i början av denna uppsats.

- Utesluter fysiska eller osynliga strukturer de hemlösa ur Malmös offentliga rum?
- Vad kan dessa strukturer utgöras av?

Svaret på min huvudfråga är att det finns fysiska strukturer som utesluter de hemlösa ur Malmös offentliga rum. Konkret kan dessa utgöras av avsaknad av gratis offentliga toaletter, borttagandet av skyddande buskage, avsaknad av viloplatser för människor som bara vill sitta eller ligga ner och vila. Men det finns även osynliga strategier för att åstadkomma en uteslutning av de hemlösa. Dessa kan utgöras av en känsla av att man inte är välkommen, en känsla av skam eller en känsla av icke tillhörighet. Dessa känslor kan även förstärkas av att man idag måste betala för att använda stora delar av staden, exempelvis köpcentrum, där man också riskerar att bli bortkörd av ordningsvakter om man står och hänger. Vidare kan det finnas offentliga platser i staden där de hemlösa skulle kunna söka sig men att det då kan stå andra saker i vägen, exempelvis en skam över att se ovårdad ut eller en rädsla av att bli bortkörd och bortgjord.

Dessa aspekter har jag alltså fått ta del av under arbetet med denna uppsats samt att jag har förstått hur dessa strategier används för att utesluta vissa grupper av människor ur vissa sammanhang. Jag ser det som att det problematiska med detta fenomen är att det är svårt att se då man inte själv är i den situationen. Efter att ha tagit del av teorierna kring detta hade jag en idé om vad dessa strukturer kunde röra sig om, det var dock först efter mina intervjuer som jag förstod att detta även förekommer i Malmö och att det är väl synligt om man bara ser det ur ett annat perspektiv. Jag har sett flera aspekter av detta som kan appliceras på Malmö vilka då fanns att finna i Malmös centrala delar.

Jag upptäckte att utöver den enbart fysiska aspekten av denna problematik fanns det även en annan del av strategierna som inte är fysiska utan snarare osynligt maktutövande så som övervakningsaspekten eller den allmänna attityden kring att vissa grupper inte är välkomna i stadens offentliga rum. Detta innebär dock att stadens offentliga rum är tillgängliga och öppna för alla men att det ändå inte är välkomnande för alla samt att rätten till staden är främst ett begrepp som kan låta fint att använda men att dess verkliga mening inte är något som tillämpas i praktiken. Enligt de ursprungliga tankarna om rätten till staden och innebörden av detta begrepp är staden ett ständigt arbete, ständigt i förändring och stadens olika medborgare har rätten att vara med att utforma den stad som de dagligen rör sig i. Jag kan dock konstatera att så inte är fallet i Malmö då de hemlösa, trots att de är medborgare och rör sig i staden, inte är med och utformar staden utifrån sina behov. Istället styr ekonomiska intressen allt mer vilket stämmer väl överens med David Harveys syn på hur kapitalismen formar staden och hur dessa förändringar kommer att göra avtryck i stämningen i staden.

De lösningar jag kan se på denna problematik är självklart att samhället tar bostadsbrist och hemlöshet på allvar då rätten till bostad är en självklar rättighet. Men fram till dess skulle man kunna planera för och skapa platser i staden som underlättar för de hemlösa att leva sin vardag. Detta skulle kunna innebära gratis toaletter, duschar och exempelvis bänkar med uppfällbara skydd mot väder och vind.

6 Kommentar

Ur ett mer generellt perspektiv kan man se att denna typ av planeringselement och strategier blir allt mer vanliga runt om i världen även om det ter sig på olika sätt. Det har talats om en trend och utifrån de teorier denna uppsats har utgått ifrån stämmer detta väl med vilka konsekvenser som förutspått kapitalismens framfart och hur denna kommer att påverka utformningen av våra städer.

Vid ett tillfälle att utveckla denna undersökning eller på annat sätt undersöka ett närliggande ämne skulle jag ha velat inkludera en planerares perspektiv på detta ämne. Detta skulle kunna ske genom intervjuer med anställda på Malmö Stad. Det hade även varit intressant att få ett företag som Jernhusens perspektiv på vilken typ av planering som är aktuell på en halvprivat – halvoffentlig plats som exempelvis Centralstationen i Malmö. Jag skulle också tycka att det hade varit intressant och relevant att nå ut till flera hemlösa eller före detta hemlösa. Tyvärr är detta den aspekt av detta ämne och denna uppsats som varit svårast att handskas med då det finns en viss oförutsägbarhet att ha dessa personer som respondenter.

För vidare forskning hade det varit intressant att undersöka områden eller städer som inkluderar exempelvis hemlösa genom fysiska aspekter av stadsplaneringen. Detta skulle exempelvis kunna vara ett Welcome in my backyard (WIMBY) projekt som har genomförts i Köpenhamn. Detta stadsplaneringsprojekt syftar främst till att planera för de marginaliserade grupperna i samhället och handlar om urban förnyelse och alternativ användning av det offentliga rummet. Detta kan rent praktiskt innebära regn- och vindskydd för hemlösa som även är estetiskt tilltalande. (UrbAct, 2013)

7 Sammanfattning

Denna uppsats behandlar ämnet hemlöshet kopplat till stadens planering. Syftet med denna uppsats har varit att undersöka planeringen av stadens offentliga rum och dess påverkan på en marginaliserad grupp som de hemlösa. Detta för att ge den generella stadsplaneringen en ytterligare dimension samt för att utreda om alla faktiskt har samma rätt till staden eller om vissa grupper utesluts som ett resultat av stadens utformning. Jag har tagit del av teorier kring rätten till staden av Lefebvre, Harvey samt Mitchell för att sedan koppla detta till hemlöshet och de hemlösas rätt till stadens offentliga rum. Min frågeställning för denna uppsats har varit huruvida det finns fysiska eller osynliga strukturer som utesluter de hemlösa ur Malmös offentliga miljöer. För att kunna besvara denna fråga har jag även använt mig av Thörns avhandling kring strategier för mjuka metoder av uteslutning vilken behandlar de fysiska och osynliga planeringselement som kan utesluta grupper ur stadens offentliga rum. Vidare har jag genomfört min empiriska undersökning genom samtalsintervjuer med två personer som arbetar med hemlösa samt en före detta hemlös person. Resultatet av dessa intervjuer har jag sedan undersökt i förhållande till Malmös stadsrum genom en kortare observation samt fotografering av exempel som nämnts under intervjuerna. De resultat som framgått av denna undersökning är att det finns fysiska strukturer som utesluter hemlösa ur staden. Vidare fann jag även att uteslutande element i staden kunde utgöras av osynligt maktutövande i form av övervakning eller generella attityder.

8 Källförteckning

8.1 Elektroniska källor

Google 1, hemsida. [elektronisk] 2015. Tillgänglig: Google > homeless shelter bench. Hämtdatum: [2015-01-14].

Google 2, hemsida. [elektronisk] 2015. Tillgänglig: Google > Paris Haussmann. Hämtdatum: [2015-01-14].

Harvey, David, 2008. The right to the city [elektronisk]
<http://www.mom.arq.ufmg.br/mom/babel/textos/harvey-right-city.pdf> Hämtdatum:
[2014-10-29]

Jernhusen, hemsida, [elektronisk]. 2015. Malmö Centralstation. Tillgänglig:
<http://www.jernhusen.se/Resenar/Malmo-Centralstation/> Hämtdatum: [2015-01-14].

Malmö Stad 1, hemsida, [elektronisk] 2014. Hemlösheten ökar visar kartläggning.
Tillgänglig: <http://malmo.se/Huvudnyheter/2014-10-28-Hemlosheten-okar-visar-kartlaggning.html> Hämtdatum: [2014-11-20]

Malmö Stad 2, [elektronisk], 2014. Översiktsplan för Malmö – Planstrategi. Tillgänglig:
http://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d6ac4/1401438553855/OP2012_planstrategi_antagen_140522.pdf) Hämtdatum: Hämtdatum: [2015-01-07].

Marcuse, Peter, 2014. Reading the right to the city. [elektronisk]
<http://dx.doi.org/10.1080/13604813.2014.878110> . Hämtdatum: [2014-12-03].

Mikkelsen, Jens, 2014. ”Experter: Feltänk i arbete med hemlösa.”, *Sydsvenskan*, [elektronisk], Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/malmo/expert-feltank-i-arbete-med-hemlosa/> Hämtdatum: [2014-10-27].

SR – Sveriges Radio, hemsida, [elektronisk], 2014. Exkluderande design. Tillgänglig:
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1637&artikel=5920298> Hämtdatum:
[2014-10-27].

Swärd, Hans, 1999. *Homelessness in Sweden - discussion, patterns and causes*.
[Elektronisk]
(<http://www.tandfonline.com/ludwig.lub.lu.se/doi/pdf/10.1080/13691459908412196>
Tillgänglig: 2014-10-29]

Thörn, Catharina, 2013. Soft Policies of Exclusion: Entrepreneurial Strategies of Ambience and Control of Public Space in Gothenburg, Sweden. [elektronisk] <http://dx.doi.org/10.2747/0272-3638.32.7.989> . Hämtdatum: [2015-01-06].

UrbAct, Hemsida, [elektronisk]. 2013. For cities, by cities, about cities. Tillgänglig: <http://www.blog.urbact.eu/2013/05/innovations-in-public-spaces/> Hämtdatum: [2015-01-14].

8.2 Litteratur

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2012. *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik

Longhurst, R, 2009. *Interviews In-Depth, Semi-structured*.

Mitchell, Don, 2003. *The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space*. 1 uppl. Guilford Press.

Purcell, Mark, 2013. "Possible worlds: Henri Lefebvre and the right to the city". *Journal of urban affairs*, vol.36, nr. 1, s.141-154.

Bilaga 1

Intervjuguide: anställd på Stadsmissionen

Tema 1: Stadsmissionen som arbetsplats

- Berätta om dig själv.
- Hur är Stadsmissionen som arbetsplats?
- Hur länge har du arbetat här?
- Hur ser en typisk dag ut?
- Vad är det bästa och sämsta med ditt arbete?

Tema 2: Arbetet med de hemlösa

- Berätta om hur din syn på hemlösa såg ut innan du började arbeta här respektive hur du ser på hemlösa idag?
- Hur har ditt arbete påverkat dig personligen?
- Vilka värderingar anser du är viktiga att ha i ditt arbete? Hur påverkar det dig på ett personligt plan?

Tema 3: De hemlösas situation ur ditt perspektiv

- Hur anser du att samhället ser på hemlösa idag? Har detta förändrats över tid, på vilket sätt?
- Ser du några trender inom ramen för hemlöshet som fenomen?
- Utifrån din erfarenhet, vilka är de svåraste aspekterna i de hemlösas liv?
- Utifrån din erfarenhet, berätta om hur staden kan uppfattas av någon som är hemlös
- På vilket sätt anser du att stadens planering och utformning kan påverka de hemlösa?
- Vad skulle kunna göras, ur ett planeringsperspektiv, för att underlätta de hemlösas situation?

Bilaga 2

Intervjuguide: före detta hemlös

Tema 1: Din bakgrund

- Berätta om dig själv
- Vad är hemlöshet för dig?
- Berätta hur det gick till när du blev hemlös.

Tema 2: Att vara hemlös i Malmö

- Berätta om din upplevelse av att vara hemlös i Malmö
- Hur var det jämfört med din föreställning kring hur det skulle vara
- Fanns det platser du tyckte om att befinna dig på?
- Fanns det platser du undvek eller inte tyckte om att befinna dig på?
- Hur kände du dig när du gick runt i staden?
- Hur uppfattade du att andra såg på dig?

Tema 3: Framtiden

- Hur ser du på din framtid?
- Du är inte hemlös längre, hur känns det?
- Hur tror du framtiden ser ut för dagens hemlösa?
- Hur tror du att samhället kommer att se på hemlösa i framtiden?